

2023. március

fh FELSŐ-TISZA HÍRADÓ

LXII. évfolyam 1. szám

A Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság dolgozóinak lapja

UN WATER
MÁRCIUS 22.
A VÍZ
VILÁG-
NAPJA

2023 VÁLTOZTASS MOST!

03 **Köszöntő**
Babály Zsolt

VÍZTUDOMÁNY

04 **HOVÁ TÚNT AZ ECSEDI-LÁP?**
Zoltán-Borzován Eszter

HÍREK

11 **VÍZ VILÁGNAPJA A VÁLTOZÁSOK JEGYÉBEN**
Veres József

13 **KÖZPONTBAN A VÍZPÓTLÁS, A VÍZKÉSZLETEK
HELYBEN TARTÁSA**
Némethné Tóth Katalin

16 **TOVÁBB NÓHET AZ ÁRVÍZI BIZTONSÁG
A FELSŐ-TISZA VIDÉKEN**
Valendorfean Barbara

18 **ENERGETIKAI MEGTAKARÍTÁS A TÉLI HÓNAPOKBAN**
Fenyvesvölgyi Zoltán Krisztián

19 **VÁLTOZTAK A MUNKAÜGYI SZABÁLYOK**
Somogyiné Dr. Gerliczky Judit

20 **ÉVES IGAZGATÁSI TEVÉKENYSÉG
A TELJESSÉG IGÉNYE NÉLKÜL**
Sárosi Adrienn

22 **ECSEDI-LÁP EMLÉKNAPOT RENDEZTEK**
Filep Gyula

HIDROMETEOROLÓGIA

23 **ENYHE TÉL VAN MÖGÖTTÜNK**
Fehér Andrea

HATÁRAINKON TÚL

24 **PROJEKT SZAKÉRTŐI TALÁLKOZÓ UKRAJNÁBAN**
Luidort Antal

TANULUNK/SZEMÉLYI HÍREK

25 **VERSENYBEN A VÍZGAZDÁLKODÓ TECHNIKUS DIÁKOK**
Luczáné Madai Zsuzsanna

26 **TERVEZÉssel INDULT A
TOVÁBBKÉPZÉSI KÖTELEZETTSÉG**
Luczáné Madai Zsuzsanna

26 **SZEMÉLYI HÍREK**
Luczáné Madai Zsuzsanna

TÖRTÉNELEM

28 **1947-48-AS ÁRVÍZRE EMLÉKEZTÜNK**
Virányi Kristóf

MHT/SZAKSZERVEZETI HÍREK

29 **MHT HÍREK**
Szikora Julianna

29 **SZAKSZERVEZETI HÍREK**
Sárosi Adrienn

KÖNYVAJÁNLO

30 **VIZEINK ÉS HALAINK**
Szamos Ferenc

EGYÉB

31 **AZ ELSŐ 10 ÉV...**
Radványi Ildikó

KÖSZÖNTŐ

Kedves Olvasó!

A Vízügy életéről talán kijelenthető – már ha a természet is úgy gondolja – hogy a téli időszak egy viszonylagos nyugalommal teli békeidő. Ugyanakkor költségvetési szerv illetve, gazdálkodó szervezet lévén egyúttal a legnehezebb is.

Jelen sorok írása is egybeesik az éves költségvetési beszámoló elkészítésével, így kiváló apropót biztosít arra, hogy a lassan nyugdíjas korba lépő Felső-Tisza Híradó évnitó lapszáma ezen hasábjain is – érintőlegesen ugyan – de számot vessünk az elmúlt, és az előttünk álló időszakról, a gazdálkodás szemüvegén keresztül.

„Semmi sem állandó csak a változás maga” mondta egykor Hérakleitosz.

Ez az évezredekkel ezelőtt született gondolat, hogy ma is mennyire aktuális azt gondolom, hogy nemcsak a mögöttünk álló évek, hanem az ideai 2023-as év is bizonyítja.

Ha megnézzük a 2020 – 2022 közötti időszakot, volt itt minden, ami a gazdaságot és a gazdálkodásunkat – sajnálatos módon negatív irányba – befolyásolta (világjárvány, háború, energiaár növekedés).

Mégis mindezek ellenére nemcsak talpon maradtunk, hanem az elindult fejlesztéseinket, és a – működési bevételünk érdekében végzett – vállalozási munkáinkat is folytatni tudtuk.

Az újév – a fogadalmakon túl – mindig új lehetőségről, reményről és az új álmokról kell, hogy szóljon. Nincs ez másképp a költségvetési gazdálkodás tekintetében sem, főként, ha ilyen vészterhes és megannyi pénzügyi nehézséggel tarkított éveket tudhat az ember maga mögött.

Talán a 2023. évi költségvetésünk sem úgy fog bevonulni a történelem könyveibe, illetve a Fel-

ső-Tisza Híradó majdani lapszámaiba, mint az évtized legbővebb és legtöbb lehetőségét biztosító „büdzséje”, mégis ahogy korábban mindig, úgy most is a „vízügyes” hozzáállás kisegít bennünket.

Hiszen ha megnézzük és megvizsgáljuk az idei évi céljainkat és feladatainkat, akkor látható, hogy ismét mozgalmas hónapok várnak ránk.

Bízunk – és bízunk – abban, hogy az idei költségvetésünk eredményes lesz, és az elkövetkező években visszatérünk egy olyan mederbe, ahol pénzügyi nyugalom jellemzi majd a mindennapjainkat.

Ehhez mindannyióknak kívánok sok erőt és kitartást, és nem utolsósorban elegendő forrást a megvalósításhoz.

Mindenekelőtt azonban javaslok, hogy mindenki fussa át és szemezgessen kedvére a cikkek közül, hiszen ismét érdekes témák (Víz világnapja, hidrometeorológiai és energetikai helyzetkép, munkajogi változások, stb.) széles spektrumát öleli fel az idei év első Felső-Tisza Híradója.

Kellemes olvasást, időtöltést kívánok!

Babály Zsolt
osztályvezető

Hová tűnt az Ecsedi-láp?

Eltérő gazdasági stratégiák az Ecsedi-láp mentén

Zoltán-Borzován Eszter néprajzkutató

Az Ecsedi-láp a Nyírség és a Szatmári-síkság legalacsonyabban fekvő területén, az újholocén korszakban alakult ki. A láp agyagrétegekkel borított medencéje a terület lassú és fokozatos süllyedése folytán keletkezett. Földrajzi adottságainak köszönhetően szinte víztározóként működött; a belvizek és áradások hatására a nagyobb víztömeg lassanként elmocsarasodott, így állandósult a láp.¹ A minden bizonynyal emberi kéz által is formált² lápot a Szamos és a Kraszna folyók, a Kraszna-hoz csatlakozó patakok (Balkány, Homoród, Sós-patak) és a nyíri folyások táplálták.

Börvely és Kálmánd települések határolták.³ Alakja leginkább ellipszishez volt hasonlítható, amely a 19. század első felében még összefüggő területet alkotott. A század második felében tapasztalható szárazságok miatt a láp két nagyobb területre oszlott, az északi részen fekvő Ecsedi-tó lánjára (Kis-láp) és a Nagy-lápra, amely Nagyecsedtől délre terült el.⁴ Az egykori Ecsedi – lápot az itt élő emberek rétnek, Rétoldalnak nevezték.

A lápszéli nép foglalkozása a halászat, madarászat, csikászat, pákászat és az állattartás volt,

A kollektív emlékezetben fennmaradt történeti és néprajzi elemek identitásképző szerepe jelentős – kivételes „ecsediség”, sajátos „ecsed-i néplélek” kialakulásáról beszélhetünk, amely az Ecsedi-láp mentén fekvő egyéb településhez képest különbözőséget mutat.

Planum lacus Etsediensis Láp dicti, cum circumjacentibus possessionibus, earumque confiniis, et monumentorum ruderebus, partibus item fluviorum Tibisci, Samusii et Kraszna, geometricre assumptum. Anno 1777. Zimán Ferenc.

Fennállása idején a Kárpát-medence egyik legkiterjedtebb mocsaras vidéke volt. Délről Kaplony, Domahida, Kismajtény, kelet felől Szamosdob, Csengerbagos, Csengerújfalú, Tyukod, Ura, Porcsalma; észak felől Ökörítő, Győrtelek, Mátészalka, nyugat felől pedig Nyírcsaholy, Nagyecsed, Mérc,

amelynek létezésére ma már csak a kulturális lenyomatokból eredő jelekre találunk példát. A láp elszigetelő erejének köszönhetően olyan archaizmusok, kulturális elemek maradtak fenn, amik a láp lecsapolásának és az ecse di vár eltűnésének ellenére dokumentálható, értelmezhető reliktumok.

Az Ecsedi-láp 1780-ban. Borsitzky Pál földmérő rajza után.

Nagyecsed elzártságának és a közösségi hatóerőnek köszönhetően a kollektív emlékezetben és az alkalmazott gyakorlatban is fennmaradtak a jellegzetes tánckészlet, a gazdag, egyedi motívumanyag, a dalkészlet, s a táncokhoz kapcsolódó szokások egyes darabjai. Ennek köszönhető, hogy a Nagyecsed-i magyar és cigány táncgyogy-

¹ GÜLL-LIFFA-TIMKÓ 1905: 265; BEKE 1978: 1; KARÁCSONYI 2022: 5.

² TAKÁTS 1899: 1-3; PÉCHY 1939: 188; FARKAS 1982: 38.

³ GÜLL-LIFFA-TIMKÓ 1905: 258; FARKAS 1982: 65-67; KARÁCSONYI-ARDELEAN 2003: 11.

⁴ GÜLL-LIFFA-TIMKÓ 1905: 258; BEREY 1908: 26; LOVASSY 1931: 14; FARKAS 1982: 42.

mányok 2017 óta a Szellemi Kulturális Örökség Nemzeti Jegyzékének elemei között szerepel. Nagyecsed régészeti örökségét, az ecsedi vár még megmaradt emlékeit és tárgyi néprajzi anyagát a Berey József Helytörténeti Gyűjtemény őrzi. A gyűjtemény és a városi vezető elit, a cselekvő közösségek szoros együttműködésének köszönhetően jelentős lépéseket tesznek a kulturális elemek fenntartásáért. Kutatásom ezekre az „ecsediséget” meghatározó, a lokális kultúrában jelen lévő elkülönítő jegyekre fókuszál. A „lápi örökség” feltárása, a láp lecsapolására adott gazdasági szempontból érdekes válaszreakciók vizsgálatom egy részterületét képezik. Ahhoz, hogy megértsük a jelenben alkalmazott gazdasági stratégiákat, fontosnak tartom a kultúra szempontjából is meghatározó tényezők bemutatását.

A csikászokról, pákászokról, a lápi nép életéről, használati eszközeiről, szellemi kultúrájáról, táncáról már oly sokszor szó esett. A láp lecsapolásáról szóló tudományos feldolgozások⁵ azonban ritkán tértek ki arra, hogy a szabályozás hogyan érintette az itt élő közösséget – hogyan élte meg a lápi ember azt, hogy eltűnt az az élettér, amely évszázadokon át az életet biztosította az ősei és saját maga számára? Hogyan is tűnt el az Ecsedi-láp? És hogyan építette fel újra az életét – egy idős ecsedi adatközlő szavaival – „hogyan szülte fel magát” újra az itt élő ecsedi nép?⁶

A láp lecsapolására irányuló kísérletek már a 18. században megindultak. Károlyi Ferenc gróf 1749 és 1751 között 6 km hosszúságban csatornát ásatott, azonban a munkálatokat pénz hiányában nem tudták folytatni.⁷ Ezután fordult először Szatmár vármegye ebben az ügyben az országgyűléshez, sikertelenül.⁸ A lecsapolási munkálatokat fia, Károlyi Antal folytatta. A gróf mint a Szamos tisztítására és hajózhatóvá tételére kinevezett királyi biztos 1778-tól 1784-ig

A megújult Berey József Helytörténeti Gyűjtemény átadója, 2013.

irányította a láp tisztítására és eresztésére irányuló teendőket.⁹ Néhány vizes év azonban elég volt ahhoz, hogy a korábbi munkálatok kárba vesszenek. Száz évvel később viszont, a 19. század végi nagy árvizek hatására ismét életre keltek azok a törekvések, amelyek az Ecsedi-láp lecsapolását szorgalmazták.¹⁰ 1894. augusztus 9-én Nagykárolyban megalakult az Ecsedi-láp Lecsapoló és Szamos balparti Ármentesítő és Belvízszabályozó Társulat¹¹ gróf Károlyi Ti-

bor elnöklete és Péchy László igazgató-főmérnök irányítása alatt.¹² A cél az volt, hogy az ártérről a külvizet kizárják, a belvizet pedig elvezessék.

Ennek eredményeképpen épült meg 1895 és 1898 között a Lápi-főcsatorna.¹³ A lecsapolásnak köszönhetően az egykor 432 km² kiterjedésű Ecsedi - láp¹⁴ képe teljesen megváltozott – néhány év alatt eltűntek a nádasok, Csíkor-szágból termő táj lett.

Péchy László Szivattyútelep Nagyecsed, 2022.

⁵ CZIRBUSZ 1899, TAKÁTS 1899, LOVASSY 1931, PÉCHY 1939, BEKE 1978

⁶ FARKAS 1982: 86.

⁷ TAKÁTS 1899: 7-9; LOVASSY 1931: 82; PÉCHY 1939: 189; LUBY 1971: 4.

⁸ TAKÁTS 1899: 8; BEREY 1908: 29; PÉCHY 1939: 189.

⁹ TAKÁTS 1899: 12-33; PÉCHY 1939: 190-192.

¹⁰ CZIRBUSZ 1899: 109; LOVASSY 1931: 83.

¹¹ CZIRBUSZ 1899: 97; LOVASSY 1931: 83; PÉCHY 1939: 194.

¹² PÉCHY 1939: 194.

¹³ LOVASSY 1931: 83-85; PÉCHY 1939: 195-198.

¹⁴ CZIRBUSZ 1899: 109; BEREY 1908: 26.

A lúp eresztése utáni évtizedekben gyakran tekintenek vissza romantikus nosztalgiával a hajdani vizes világra. Bársony István Szatmár vármegye monográfiájában így állít emléket a hajdani lúpnak: „Még a szívem is nagyot dobban, ha rá gondolok erre a maga nemében páratlan tündérvilágra, amit a civilizáció és az emberi haladás halálra ítél... Pákásznak, halásznak, csikásznak volt Eldorádója a lúp; eltartotta a környékén települt falvakat... Tündérmeséket lehetne erről írni. A nagy lúp hajdani életéről, aminek immár vége, minthogy meghalt a lúp, örökre. A Kraszna, amely táplálta, hiába fut végig medrében habsövényes tajtékoz hullámaival, ha jön a tavaszi áradás, a lúpot már fel nem támaszthatja. Azt lecsapolták, annak vérért vették.”¹⁵.

Több 20. századi író is úgy tekint a lúpra, mint valamiféle meggyilkolt ártatlan csodára. Lovassy Sándor az Ecsedi-lúpról írt munkájában „halálra váró őstermészetként”¹⁶ említi. Berey József, Nagyecséd történetének és néprajzának első kutatója Szatmár Vármegye monográfiájában szomorúan jegyzi meg a lúpról a következőket: „Az az óriási kolosszus, mely évszázadokon keresztül ráfeküdt a vármegye testére: az ecsedi lúp ma már kihalt, élettelen. Míg élt, keveset tudtunk róla, azt is a képzelet színesítette ki; midőn meghalt, ime jobban ismerjük, mint életében.”¹⁷. Czirbusz Géza földrajztudós pedig egyenesen a lúp nekrológját kívánta megírni 1899-ben: „Meggzúnik a lápi poézis és beáll a lápi föld kihasználásának prózai kérdése... Alkalomszerű ezek után, hogy az Ecsedi-lúp kimúlásakor nekrológot írjunk róla, visszapillantsunk múltjára...”¹⁸.

A romantikus leírásokon túl azonban megjelenik az igazi lápi ember képe is, aki a lúp javait felhasználva, de más gazdálkodási módokat is alkalmazva élt Csíksorszámban.

Csikász az Ecsedi-lúpon.

Farkas József az Ecsedi-lúp gazdálkodásával kapcsolatos kutatásából kiderül, hogy ebben a vizes világban is a földművelés volt az a gazdálkodási stratégia, ami a meg-

aljai; azok csak kiegészítő gazdálkodási módok voltak, még akkor is, ha azok mennyiségileg felülmúlták a földművelést.²¹ Farkas József lúpkörnyéki településeken

Pákász-tanya.

élhetés alapját adta¹⁹, s ezt egészítette ki jelentős mértékben az állattartás.²⁰ Az egykori lúpon nem a gyűjtögetés, halászat-vadászat és egyéb zsákmányoló gazdálkodási formák voltak a gazdálkodás

folytatott vizsgálatai alapján kijelenthetjük, hogy a lúpból kiemelkedő szigeteken, goroncokon²², dombokon elszórtan már folyt földművelő tevékenység.²³ Csakhogy a földművelés nagyban függött a

¹⁵ BÁRSONY 1908. X-XII.

¹⁶ LOVASSY 1931: 3.

¹⁷ BEREY 1908: 26.

¹⁸ CZIRBUSZ 1899: 97.

¹⁹ FARKAS 1982: 34.

²⁰ Ezt már Berey József is megállapította 1908-as írásában a lúpról. BEREY 1908: 29.

²¹ FARKAS 1982: 34-35.

²² Goroncoknak nevezték a lúpból kiemelkedő kisebb magaslatot, szigetekcskéket. FARKAS – GAÁL 1981: 30.

²³ FARKAS 1982.

vízjárastól, ezért a megművelhető területek nem állandósultak, a határ más-más pontján fogták föl, és vették művelés alá az alkalmas földeket. Ecseden egyrészt a község határában, a Nyírcsaholy, Fábiánháza felé eső területeken, s részben Mérk község határában gazdálkodtak, másrészt ahogy az ecsedi vár 1669-es interváriumában olvashatjuk, a Sziget utcai kapun kívül lévő veteményes kertben művelték még meg a földet.²⁴ A sokszor teljesen elzárt, megközelíthetetlen területen még viszontagságos, háborús időkben is viszonylag békésen folyhatott a földművelő tevékenység.²⁵

A vízvilág lakói több stratégiát is alkalmaztak a termőföldek növelésére. A lápos területek feltörésével, művelésbe való vételével már a lecsapolás előtt próbálkoztak Csíksország lakói. Az égetés, irtás, tisztogatás már a lecsapolás előtt is ismert volt a nép körében, hiszen ezen a területen csak így voltak képesek gazdálkodási tevékenységet folytatni.²⁶ A legelterjedtebb módja a föld feltörésének a zombokolás volt.²⁷ A lópában lévő települések lakói, így a nagyecsediek is úgy jutottak egyre több építkezésre, lakhatásra is alkalmas beltelekhez, hogy szó szerint kitaposták azt. A taposás mezítláb, „hátramenet” történt, ami miatt az irányt sokszor elvették; ezért „sok a görbe-gurba telek”.²⁸ Azok a földek, amelyek a lecsapolás előtt lettek feltörve, azé maradt, aki kitisztította.²⁹

Az Ecsedi-láp eltűnése jelentős változásokat idézett elő a mindennapi életben és a gazdálkodásban is. Móricz Zsigmond 1905-ben, néprajzi gyűjtőkörútja során járt Nagyecsedben. Visszaemlékezé-

seiben nemcsak a tündérvilágról szól, hanem a kisemmizett parasztok dühéről is megemlékezik: „... akkor már nem volt meg a nagy lép. Épen kiszárították s azokban az években termett először a nád és sás, meg a végtelen területű ingoványok helyén rengetegre nőtt kukorica. Ámde ott ült még akkor is a nép lelkén a lép világa, amely egy ezredéven át megőrizte az ősi magyar életmódnak és életfelfogásnak némi színét és illatát. S a parasztok éppen akkor komoran szidták, s véres düh ingerlékenységével feszegették, hogy játszották ki őket az urak... legalább, ha már föld maradt a helyén, öles kukoricát termő föld, nekik maradt volna. De jöttek az urak, a nagyurak, idejében, még mikor víz alatt volt a világ, s összevásárolták a nép lápilletményét három forintjával, öttel, adtak neki jó, kiélt szántóföldet érte, ott a falu közelében, s örült a paraszt, hogy húsz hold vízért egy holdat, vagy kettőt, vagy csak háromvékást is kapott; mert ugyan ki hitte volna, hogy legyen idő, mikor vederrel kell a lápra hordani a vizet!... A gém, a szárcsa, a sok vízimadár rémülten kóválygott ősi hona körül, mint a paraszt s egyforma irigyen és keserűen látta, hogy kijátszották őket az urak az otthonukból...”.³⁰ Luby Margit gyűjtéséből tudjuk, milyen keserűen emlékszik vissza az Ecsedi-láp népe még évtizedek múltán is arra, hogyan vásárolták össze a Károlyiak, Domahidyak, Tiszák pálinkáért, disznósonkáért, búzakenyérért a lápi földeket.³¹

A lecsapolás utáni kisemmizett emberek³² csalódottságukban minden lehetséges módon megpróbálták földet szerezni. A szabályozás után a vízmentes, gazdátlanul lévő földeket az ecsediek birtokba vet-

ték, és kitaposással próbálták meg minél több termőföldhöz jutni.³³ A vízmentesített határ kisebbik része szabadfoglalású, nagyobb része pedig az uradalom által előre megvásárolt vadföld volt. A könnyebben irtható földeket gőzekékkel tőrette fel az uradalom, a nehezebb, „aljasabb” munkát viszont a lópafalvak lakói, kézierővel végezték el.³⁴ A lecsapolás előtti termőföldnyerési stratégiáit a földnélkülivé vált parasztság a jelen helyzetben is alkalmazni tudta. A munkások

Maródi Róza és Tarcsa András.
A háborgó elődök boldog unokái 1912.

első évben „mindibe”, az ezt követő években „felesbe” végezték a föld tisztítását, megművelését, mindaddig, amíg az uradalom saját kezelésbe nem vette azokat.³⁵

²⁴ NÉMETH-ZOLTÁN-BORZOVÁN 2021: 282.

²⁵ FARKAS 1988: 45.

²⁶ FARKAS 1982: 78.

²⁷ FARKAS 1982: 80. A zomboknak vagy zombéknak nevezték a kákagyökerektől vagy gyeptől összetartott földhalmot. FARKAS – GAÁL 1981: 31. A zombokolásra vonatkozóan Farkas József Nagyecsedben gyűjtött értékes adatokat. Bernáth Imre nagyecsed-i adatközlő így emlékszik vissza: „A zombok gypes volt, uradalmi disznók meg birkák jártak rajta. Alatta jó termőföld rejtőzött... A jószág által bejárt gypes talajt felválták olyan másfél araszra, a zombokokat kiszedték és kihordták a mezsgyére... Amikor a felfogott területtel végeztek, kiszombokolták, akkor szépen felásták... majd takarosan elgребlyézték. Ezután mezítlábas sarokkal a puha földbe egy kis lyukat nyomtak, ebbe 3-4 szem lófogu tengerit löktek, majd a másik lábbal ráléptek a lyukra és mentek tovább. Így vetették be hosszába a kiszombokolt földet, ezután a sorokra 4-5 lépésenként egy-egy tű tököt tettek. A sorközökbe meg paszulyt tettek. Ez volt az a híres ecsedi sárga paszuly.” FARKAS 1982: 80-82.

²⁸ FARKAS 1982: 85.

²⁹ LUBY 1971: 19.

³⁰ MÓRICZ 1910: 510-511.

³¹ LUBY 1971: 24, 26-27, 128; PAP 1934: 9

³² Az áron aluli vásárlásokról és a kisemmizésről lásd KONCZNÉ 2001: 19.

³³ „Ez úgy történt, hogy az éltető víz nélkül maradt sorvadó gyékényt, sást, kákát mezítláb járva a balláb elé téve a jobbláb sarkát, sűrű, apró taposó lépésekkel kitaposták. Ha valaki megnézi a telekkönyvnél az ecsedi határt, láthatja, hogy a legtöbb föld kajsa.” FARKAS 1982: 85.

³⁴ FARKAS 1982: 85.

³⁵ FARKAS 1982: 85.

A földek megtisztítása, kitakarítása igen nagy munka volt, ezért igyekeztek azt a zombékosok felgyújtásával megkönnyíteni. Hosszas szárazság után a zombék tüzetől a láp kiszáradt tőzege begyűlt, s a föld alatt láthatatlanul továbbterjedve óriási pusztítást tudott okozni. Előfordult, hogy a „haragos nép bosszúja” volt egy-egy eset hátterében,³⁶ mivel a talaj termőképessége a tüzesetek után jelentősen javul.³⁷ A múlt század legnagyobb láptüze 1903 októberében ütött ki Kaplony és Börvely határában. Az erős szeleknek köszönhetően 1300 katasztrális hold területen égett a lápi föld, a kotu.³⁸

Igazán termővé az 1910-es évektől fordult az Ecsedi-láp, ekkortól kezdték el visszavásárolni a parasztok a feltört földeket.³⁹ A megváltozott viszonyok miatt az egykori lápi embereknek új gazdasági stratégiát kellett kidolgozniuk. A kemény munkának köszönhetően az ecsedi emberek a szomszédos községek határában lévő földeket kezdték felvásárolni. Az egyik adatközlő így emlékszik vissza: „Az uradalom szerette az ecsedi embert, mert az a földet az orrával is túrta, ha értelmét látta. Az uradalom révén aztán jó remonda lovakat kaptunk, így szántogattuk aztán a földeket... Ezek a tizenegyes háború előtt voltak, amikor a lápi föld kezdte felszűlni Ecsedet... A feles földek olyan jól teremtek, hogy az ecsediek kezdtek veszegetni a szomszédos községek határában lévő földeket... Mert a földet szeretni kell ám! A tyukodi ember lúhátrul vetett... Mi ecsediek meg mezítláb kora tavasszal sarokkal vetettünk, a nedves földbe. Volt úgy, hogy alig lehetett rámenni a földre, egy nehezebb embert nem is bírt meg, ilyenkor kis pulya lányokkal vetegettünk... Így szül-

*te fel magát a Kraszna megásása után az ecsedi nép. Kilenc község határát vette meg, 7000 hold földet. Volt olyan ecsedi gazda, akinek a portájához 26 kilométerre volt a földje.”*⁴⁰

Magyarország katonai felmérése, 1941.

A nagy távolságok miatt a módosabb gazdák a szomszédos községek határában tanyákat is építettek – így indult el a tanyásodási folyamat. Berey József Szatmár Vármegye monográfiájában így ír erről: „Egymásután keletkeztek bent a tanyák, mint Tiborszállás, Halmos, gróf Károlyi István, Péchy-, Uray-tanya, Zsiros, stb. Az új épületek messze kifehérlenek a láp fekete földjéből.”⁴¹ A második világháború utáni veszteségek, a városokba irányuló munkaerő, a tagosítás és a tévesztés azonban gátat vetett a tanyavilág fejlődésének.⁴² A tanyák szép lassan elnéptelenedtek, ritka esetben viszont az is előfordult, hogy több tanya egyesüléséből önálló községgé szerveződtek.⁴³

A két világháború között a gazdáknak új nehézségekkel kellett szembenézniük. Trianonnal a régió elveszítette természetes piacait,⁴⁴ a korábbi gazdasági és kulturális kapcsolat megszakadt. A lápi földeken a kezdeti magas terményhozamot követően nagymértékben csökkent a termőtalaj szerves tartaléka; je-

lentősen emelkedett a gazdaságilag használhatatlan szikes talajú földek aránya.⁴⁵ A problémák kezelésére a Tiszántúli Mezőgazdasági Kamara 1927-ben Mátészalkára hívta össze az első lápgazdasági szakérte-

zetletet, azonban az elképzelések megvalósítását a gazdasági válság és a háború háttérbe szorította.⁴⁶ Jelentős eredmény viszont, hogy ezen értekezlet hatására alapult Mátészalkán a mai Baross László Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium elődje, a Téli Gazdasági Iskola.⁴⁷

Az 1945-ben végrehajtott földreform több változást is hozott az egykori lápvilág lakóinak életébe, amit próbáltak a korábban már jól működő stratégiákkal kezelni. Az 50-es években a következőket írják az ecsedi emberről: „Tizenegy község határában 3000 holdnyi földjük fekszik. A nép dolgos, munkás. Dologidőben – úgy mondják – hét-számra még éjjel sem veszik le a hámat a lovakról. „A vagyonszerzés csak az istenük”...”⁴⁸ A lápi földeken nagyrészt búzát, árpát, zabot, rozst, káposztát, tököt, babot, kendert termeltek. A legfontosabb kapás növények (kukorica, burgonya, répa) leginkább a 18. században terjedtek el a vidéken.⁴⁹

³⁶ FARKAS 1978, 77.

³⁷ SZÉLL 1904a, 6.

³⁸ SZÉLL 1904b, 13.

³⁹ FARKAS 1988, 47.

⁴⁰ FARKAS 1982, 86.

⁴¹ BEREY 1908, 30.

⁴² DANKÓ 1994, 208-209.

⁴³ Erre példa a Nagyecsed mellett fekvő Tiborszállás község, amit három tanya – Tiborszállás, Vadaskert és Halmos-tanya – egyesüléséből szerveztek önálló községgé 1955-ben. https://www.ksh.hu/apps/hntr.telepules?p_lang=HU&p_id=08952 (Letöltve 2022. 08.15.)

⁴⁴ KONCZNÉ 2001, 32.

⁴⁵ LOVASSY 1931, 86; FARKAS 1972, 12; LÁCZAY 2020, 159; KARÁCSONYI 2022, 12.

⁴⁶ LŐRINCZ 1995, 70.

⁴⁷ CSOMÁR 1968, 322; LŐRINCZ 1995, 71.

⁴⁸ SZÉKELY 1957, 5.

⁴⁹ FARKAS 1982, 96-115.

A 20. század elején kezdték el Nagyecseden a napraforgó termesztését, amit „*ecsed-i fehér forgónak*” hívtak.⁵⁰ Az állattenyésztés szempontjából kiemelt a szarvasmarha, a sertés és a baromfi, különösen a liba tartása.⁵¹ A Népköztársaság Elnöki Tanácsának a mező- és erdőgazdasági ingatlanok részleges tagosításáról szóló 1949. évi 3. törvényerejű rendelete⁵² alapján 1949-ben a lápi településeken is megkezdődött a tagosítás.⁵³ A nagyecsed-i termelőcsoport 1950-ben alakult át „*Vörös Csillag*” termelőszövetkezetté,⁵⁴ de az emberek többsége belépni továbbra sem akart, mint a Népszabadságban is írják, a „*kollektív gazdálkodás felé azonban még nem nagyon kacsingatnak.*”⁵⁵

Aratás az 1950-es évek elején.

A földjükhöz ragaszkodó parasztcsaládok ellenállását mutatja, hogy 1957-ben mintegy 10%-uk lépett csak be a téészbe;⁵⁶ amelynek szervezése idején sokan vándoroltak el az ország különböző pontjaira, „*szinte mindenhol le-*

hetett ecsedivel találkozni”.⁵⁷ Az 1960-ban már Rákóczi Mg.Tsz. néven működő szövetkezet⁵⁸ tagjai leginkább a háztáji gazdálkodásban látták fennmaradásuk zálogát. Az egyéni gazdálkodás ellehetlenítésével azonban az 1960-as években egyre többen léptek be a termelőszövetkezetbe. A kezdetben jól működő, sikeres téesz a '80-as években nagyon alacsony jövedelmet produkált, támogatásra szorult.⁵⁹ Az ipar hiánya és az alacsony jövedelmezőség komoly foglalkoztatási gondokat okozott.⁶⁰ Átmenetileg megoldást a MEDICOR Orvosi Műszergyár telepítése jelentett, amivel az 1980-as években sokat javult a foglalkoztatottság helyzete, s csökkent az ingázók száma is.

A rendszerváltás évei alatt Nagyecsedben is ugyanazok a folyamatok zajlottak le, mint a megyében általában. A szövetkezetek szétesésével, a privatizációval „*megindult a tulajdonviszonyokban egy szerkezetváltás*”⁶¹; a kisebb földterü-

lettel rendelkező gazdák „*földjüket vagy annak birtokbavételi jogát (a kárpótlási jegyeket) eladták, átengedték*”⁶², s ez a nagybirtokok kialakulásának kedvezett. Egy 1994-ben megjelent újságcikk tanulsága szerint a földárveréseken rendszeresen elszabadultak az indulatok. A legnagyobb probléma az volt, hogy több volt az igénylő, mint a kárpótlásra kijelölt föld. Ráadásul a lápi földnél az is számított, hogy hol található, ezért nem minden táblánál született egyezség. Fokozta az indulatokat az is, hogy a már korábban említett szarvasmarhatelepet, gépállomást és fűrészüzemet is egy ember vásárolta meg a tönkrement termelőszövetkezettől, amit többen sérelmeztek. Így esett meg az, hogy a földárverésen jelen lévő, a már említett kft megbízott ügyvédje szóváltásba keveredett a nagyecsed-i gazdákkal, és a vita hevében lövöldözni kezdett.⁶³ Az ecsediek jól emlékeznek még a mai napig a földdel kapcsolatos évszázados sérelmeikre, ezért is volt nehéz ügy a rendszerváltás utáni földosztás, kárpótlás kérdése.

A folyamatos talajjavítási törekvések ellenére⁶⁴ az 1990-es évek a kiszáritott lápon egyre inkább bizonytalanná vált a gazdálkodás, hiszen hol az egykori tőzeg égése – a láptüzek –, hol a túl sok víz okozott problémát a földművelőknek.⁶⁵ A tőzegtalaj termőértékének folyamatos csökkenése is már évtizedek óta gondot okoz.⁶⁶ A 21. században, néhol foltokban megmaradt vizes (vagy esetlegesen időszakosan száraz) élőhelyeket is gyakran igyekeznek művelés alá fogni. Ez rendkívül káros egyrészt természetvédelmi szempontból, másrészt azért, mert egy csapadékosabb év után a természet úgyis visszaveszi egykor vízzel

⁵⁰ SELMECZI KOVÁCS 1985: 380.

⁵¹ LUBY 1958. XXXII/31.

⁵² N.n. 1949a: 3-4.

⁵³ N.n. 1949b: 7.

⁵⁴ N.n. 1950: 8.

⁵⁵ GERENCSÉR 1958: 5; DANKÓ 1994: 211.

⁵⁶ SZÉKELY 1957: 5.

⁵⁷ PERL 1983: 5.

⁵⁸ <https://ceginfo.hu/ceg-adatlap/rakoczi-mezogazdsagi-termeloszovetkezet-nagyecsed-felszamolas-alatt-1502050017.html> (Letöltve 2022. 08.15.)

⁵⁹ DANKÓ 1994: 214.

⁶⁰ DANKÓ 1994: 215.

⁶¹ LÁ CZAY 2020: 173.

⁶² LÁ CZAY 2020: 173.

⁶³ LÁ NYI 1994: 13.

⁶⁴ GULYÁS 1942: 4; OROSZ 1966: 4; JÓZSA 1966: 54-57; N.n. 1970: 13; LŐRINCZ 1995: 70-73.

⁶⁵ DUDÁS-HARASZTHY 1999: 180-181; RÁC 1996: 7.

⁶⁶ JÓZSA 1966: 53; KARÁ CSONYI 2002: 12.

borított területét, így a gazdának okozva károkat. Az itt élők és a vízügyi szakemberek már régóta tudják, hogy szükség lenne a hajdani Ecsedi-láp bizonyos mértékű visszaállítására.⁶⁷ Az egykori lápi községek önkormányzatainak és természetvédő egyesületek összefogásának köszönhetően elindult egy folyamat⁶⁸, aminek célja, hogy a művelésre kevésbé alkalmas területek egy részén helyreállítsák a hajdani lápot. Ezeknek a törekvéseknek az első lépése volt a Hortobágyi Nemzeti Park által 1987-ben elkészített rekonstrukciós terv, amelyben három területrészt jelöltek ki a rehabilitációra.⁶⁹ 2001-ben ismét készült egy kutatási zárójelentés, *Ökológiai vizsgálatok az Ecsedi-láp és peremvidéke maradvány lápterületein, azok rehabilitációjának és védetté nyilvánításának megalapozásának céljából* címmel.⁷⁰ Ezt követte az Ecsedi-láp rehabilitációjának műszaki tervezése, amit az Ecsedi-láp Kraszna-balparti Vízgazdálkodási Társulat tapasztalataira támaszkodva a WWF (World Wildlife Fund) Magyarország végzett el 2003-ban. A láprehabilitációs program tervezésében már a kezdetektől részt vett az Ecsedi-láp Kraszna-balparti Víz-

gazdálkodási Társulat és Nagyecsed Város Önkormányzata is, helyi gazdákkal együttműködve. Az Ecsedi-láp rehabilitációs programjának célja, hogy kisebb vizes élőhelyeket hozzanak létre, amelyek segítenek a víz visszatartásában, s ezzel tartalék vizet is szolgáltatnának a szántóföldi növénytermesztéshez is.⁷¹ A tervben az is szerepel, hogy a jelenlegi intenzív szántóföldi gazdálkodást kiegészí-

tené a visszaállított, csaknem 200 hektáros Csicsós-lápon folytatható lápgazdálkodás.⁷² (10. kép) A részben visszaállított láp nemcsak a növény- és állatvilág védett fajainak nyújtana menedéket, hanem egy „szelíd ökoturizmusra épülő tájhasznosítás” koncepciója⁷³, a megújított gazdálkodási stratégiával egy biztosabb megélhetést tenne lehetővé az egykori Csíksószág lakói számára.

Pákászbemutató Hajdúnánáson, 2019.

Képek forrása

1. *Planum lacus Etsediensis Láp dicti, cum circumjacentibus possessionibus, earumque confiniis, et monumentorum ruderibus, partibus item fluviorum Tibisci, Samusii et Kraszna, geometrice assumptum. Anno 1777.* Zimán Ferenc. (A kép forrása: <https://maps.hungaricana.hu/hu/MOL-Terkeptar/29717/?list=eyJxdWVyeSI6ICJwbGFudW0gbGFjdXMifQ>)
2. Az Ecsedi-láp 1780-ban. Borsitzky Pál földmérő rajza után.
3. A megújult Berey József Helytörténeti Gyűjtemény átadója, 2013. Fotó: Szücs Róbert
4. Péchy László Szivattyútelep Nagyecsed, 2022. Fotó: Szücs Róbert
5. Csikász az Ecsedi-lápon. Berey József: Az Ecsedi láp. In Dr. Borovszky Samu: Magyarország vármegyéi és városai. Szatmár vármegye. Budapest: Országos Monografia Társaság, 1908. 32.
6. Pákász-tanya. Herman Ottó: A magyar halászat könyve. Budapest: K.M. Természettudományi Társulat, 1887. IV. tábla
7. Maródi Róza és Tarcsa András. A háborgó elődök boldog unokái 1912. Éble Gábor: Az ecsedi százéves urbéri per története (1776-1877). Budapest: Franklin-Társulat, 1912.
8. Magyarország katonai felmérése, 1941. maps.arcanum.com
9. Aratás az 1950-es évek elején. Nagyecsed Anno facebook oldal.
10. Pákászbemutató Hajdúnánáson, 2019. Fotó: Füz László. Somlai Tibor facebook oldala.

Irodalomjegyzék

⁶⁷ LŐRINCZ 2003: 51-53.

⁶⁸ Lásd LŐRINCZ 2003: 51-53.

⁶⁹ DUDÁS-HARASZTHY 1999: 181.

⁷⁰ LŐRINCZ 2003: 53.

⁷¹ NAGY 2001: 1-4; DOMBI 2003: 4; N.n. 2005. a https://ng.24.hu/termeszet/2005/03/31/helyreallitjak_az_ecsedi_lap_egy_reszet/ (Letöltve 2022.09.05.), BALOGH 2005. <https://szabadfold.hu/kultura/szelid-turistak-az-ecsedi-lapon-193901/> (Letöltve 2022.09.05.), N.n. 2005. b <https://hirmagazin.sulinet.hu/hu/életmod/ossze-egyvezetheto-erdekek-a-lapvideken> (Letöltve 2022.09.05.)

⁷² DOMBI 2003: 4

⁷³ DUDÁS-HARASZTHY 1999: 181.

Víz Világnapja a változások jegyében

Veres József osztályvezető

A Víz-Világnapja 2023-ban az emberek vízhez való viszonyának változtatási szükségszerűségéről szól. A klímaváltozás miatt fellépő kedvezőtlen hatások, az egyre gyakoribb és tartósabb vízhiányos időszakok előfordulása a Tisza folyó vízgyűjtőjén is markánsan jelentkeznek. A felszíni vízfolyások vízkészletének csökkenése a vízhozam adatok alapján jól kimutatható.

A változások tendenciája a felszín alatti vizek esetében sem mondható kedvezőnek. 12 db (sekélyporózus és porózus) felszín alatti víztest állapotában 7 esetben romlás következett be az elmúlt években. Vannak olyan térségek pl. Nyírség, ahol már a készletcsökkenés olyan mértékű, hogy további igények nem, vagy csak nagyon szigorú feltételek teljesítése esetén biztosíthatók.

szín alatti vízkészletek meghatározása modellezéssel történik. A felszín alatti vizek esetében az igények elbírálása a település csoportokra lebontott, illetve felszín alatti vízgazdálkodási egységekre meghatározott mennyiségi igénybevételi határértékek, illetve ezeknek egy speciális változata, a jövőben igényelt vízkivételek számára rendelkezésre álló kontingensek alapján történik. A felszíni vizek esetében a statikus vízkészlet-gazdálkodást (éves szintű vízméreg alapján) felváltja a dinamikus, modellezés alapján történő készletmeghatározás.

Vízfolyás név, állomás név	Tisza, Tiszabecs	Szamos, Csenger
Középvízhozam (KÖQ) átlag 1951 - 2010	216 m³/s	131 m³/s
KÖQ változás 2011 - 2020/1951 - 2010	-28%	-34%
Qaug ₈₀ változás 2011 - 2020/1951 - 2010	-49%	-34%

Forrás: Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv 2. felülvizsgálata.

A Szamos folyón észlelt vízállások esetében, az elmúlt öt évben kétszer is legkisebb vízszint alatti értékek voltak nyári időszakban. A folyók vízkészletének csökkenése

A készletek csökkenése mellett az igények növekedése is gondot okoz. Minél szárazabb az éghajlat, annál nagyobb a szándék az öntözésre. Az öntözővíz iránti elvárás a 2016 évi szinthez ké-

Az ivóvízvízhez és a higiéniához (szennyvízelvezetés) való hozzáférés alapvető emberi jog. Az ivóvíz ellátás tekintetében a minőségi követelmények teljesítése mellett egyre nagyobb hangsúlyt kap az elosztóhálózatok állapotának javítása, a hálózati rekonstrukció.

Az ivóvízhálózatokon jelentkező hálózati veszteségek jelentős hatással vannak a felszín alatti víztestek mennyiségi állapotára is. A települési elosztóhálózatokra jutó ivóvízmennyiség 2021 évben 25.738.193 m³ volt. A 2022. évi adatok még nem állnak rendelkezésre, de az aszályhelyzettel összefüggésben érdemi mennyiségnövekedés várható.

Az elosztásra átvett ivóvíz mennyiségének kismértékű csökkenése volt tapasztalható az elosztástechnológiai és hálózati veszteségek csökkenése mellett. Az elosztásra átadott vízmennyiségek 18,1%-át tette ki az elosztás technológiai és hálózati vesztesége.

Az ivóvízellátottság tekintetében térségünk jó helyzetben van, de a csatornázás, a szennyvíztisztítás hatékonysága, valamint a szennyvíziszap hasznosítása területén még van mit tenni.

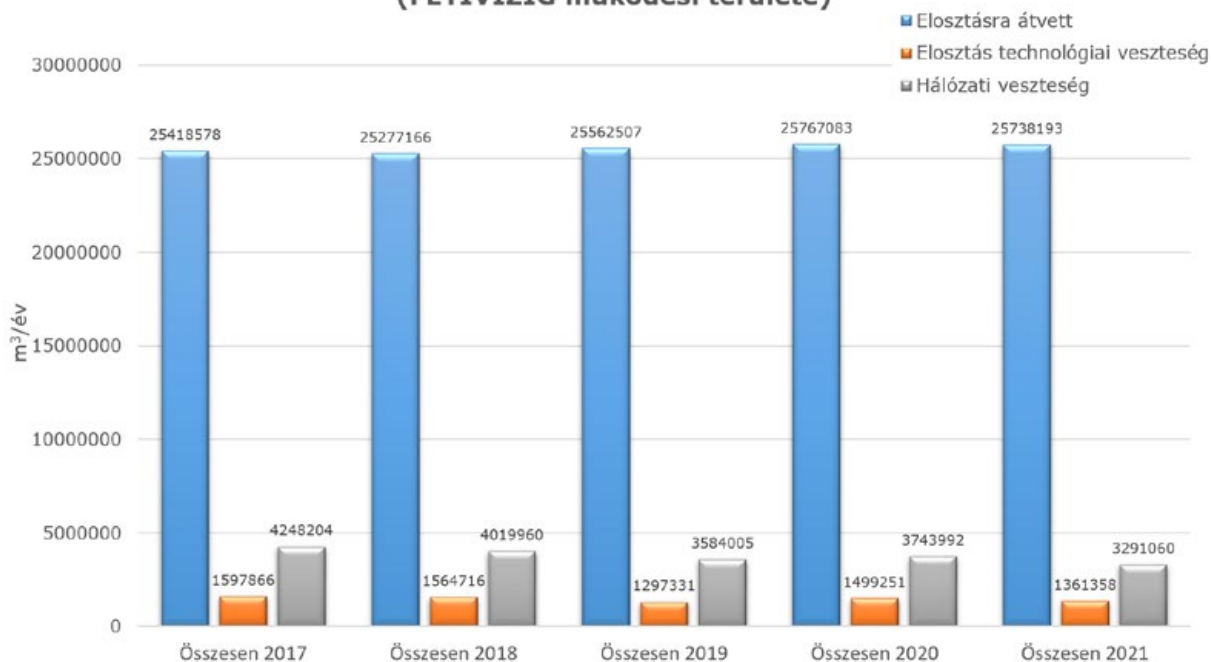
Szamos folyón lévő vízmérce Csengernél 2019. augusztusában

miatt vízgyűjtő szintű intézkedések szükségesek. A külföldi vízgyűjtőn tározott vízmennyiségek növelése, a kisvízes időszakokban a Szamosba, Túrba és Krasznába juttatott többlet vízmennyiség a vízfolyások állapotát javítaná. A készlet-gazdálkodásnak nagyobb szerepet kell kapnia a határvízi tevékenységben is.

pes több mint 2,5-szeres és ezen felül jelentős ipari vízhasználati igények is jelentkeznek, melyek bizonyos esetekben egy város ivóvízigényét is meghaladják. A vízkészlet-gazdálkodás szerepe ebben kiélezett, konfliktusos helyzetben felértékelődött. A készletek meghatározását korszerű informatikai háttér segíti, a felszíni és a fel-

Működési területünkön 64 db szennyvíztisztítómű üzemel, 2000 lakos egyenértékű meghaladó terheléssel 52 szennyvíztisztító telep rendelkezik. A kommunális szennyvíztisztító telepek jellemzően felszíni vízfolyásba vezetik a tisztított szennyvizet, ez alól kivétel a szakolyi, nagycserkeszi és a magosligetesi szennyvíztisztító telepek. A szennyvíztisztító telepeken

Hálózati és technológiai veszteségek 2017-2021 (FETIVIZIG működési területe)

Ivóvíz települési elosztóhálózatok veszteségei 2017-2021

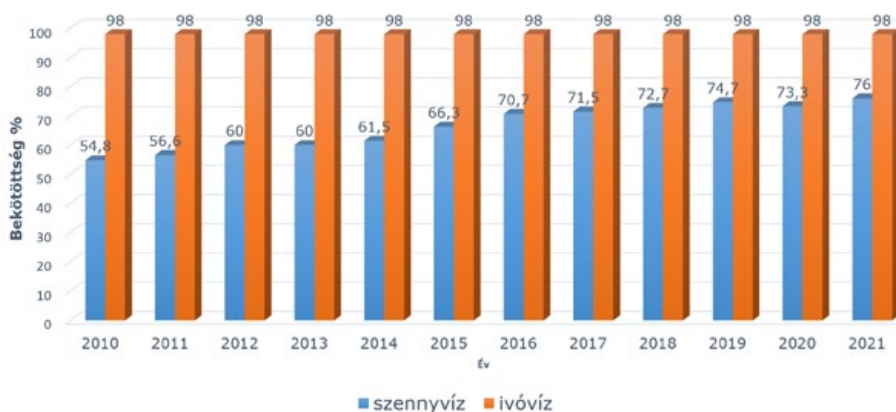
megtisztított és kibocsátott szennyvízmennyisége 20.215.421 m³ volt 2021 évben. Ez a mennyiség készletgazdálkodási szempontból is figyelemre méltó, de a tisztított szennyvíz újra hasznosítási lehetőségét meghatározza annak minősége.

A Mintavevő Munkacsoport 2022-ben laborméréssel elsősorban a nagyvízfolyásokat terhelő szennyvíztisztító

is sor került. A több éve tartó vizsgálatokat összevetve elmondható, hogy a Nemzeti szennyvízprogram keretében fejlesztésre került szennyvíztisztító művek korábban tapasztalható nagymértékű és állandó terhelései a felszíni vízfolyásokra nézve jelentősen csökkentek. Ezzel szemben az elavult, nem megfelelő állapotú szennyvíztisztító telepek folyamatos kockázatot jelentenek a

A 2000 lakos alatti települések (57 db) szennyvízelvezetésének megoldására égető szükség lenne az ott élő emberek életminőségének javítása érdekében. Sajnos ezen a területen pénzügyi lehetőségek nagyon szűkösek és a környezeti adottságok miatt nehéz jó, a lakosság számára is elfogadható műszaki megoldást találni.

Víziközmű olló 2010-2021

Közműves szennyvízcsatorna hálózatra kötött lakások aránya 2010-2021

telepeket vizsgálta, melyeket a Tiszamenti Regionális Vízművek Zrt. (továbbiakban: TRV Zrt.) üzemeltet. A mintavételek részben a TRV Zrt. mintavételeivel párhuzamosan történtek, ezért lehetőség nyílt az eredmények összevetésére. A szokásos vízkémiai jellemzők (KOIdk, BOI5, LA, Ammónium-N, ÖN, ÖP, SZOE) mellett öt bevezetés esetében bakteriológiai vizsgálatra (coliform szám)

befogadók állapotára nézve. Az ellenőrzések, bírsághatározatok és helyszíni tapasztalatok alapján 15 szennyvíztisztító telep szorult fejlesztésre rövidtávon. A szennyvíztisztító telepekről kikerülő vizek (Új Víz) újrahasznosíthatóságához szükségesé válhat kiegészítő technológiák (pl. homokszűrő, szűrőmező stb.) alkalmazása is.

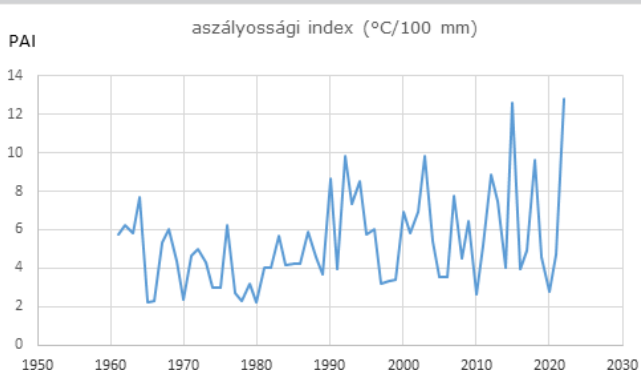
A víz körforgása során fellépő negatív változások miatt a vízhasználati szokások megváltoztatására van szükség. Ma már a víztakarékos technológiák használata, a használt víz újra hasznosítása és a csapadékvízgazdálkodás általános elvárás. Változtatni kell vízhasználók gondolkodásmódján. A mezőgazdaságban a korábban megszokott növény kultúrák helyett más kevésbé vízigényes növények termesztését kell előtérbe helyezni. Az ipari vízhasználatok esetében víztakarékos technológiák alkalmazása, a használtvizek újra hasznosítása a cél. A települések bel és külterületein a vízvisszatartás, a csapadékvíz elvezetés helyett a helyben tartás szükséges. Ebben a kiélezett vízkészlet-gazdálkodási helyzetben vízhiány kezelés ma már mindenki feladata, az egyénnek, a gazdaság szereplőinek, a szakigazgatásnak egyaránt felelősséget kell vállalniuk.

Központban a vízpótlás, a vízkészletek helyben tartása

Némethné Tóth Katalin vízhasznosítási csoportirányító

Mielőtt belekezdenék a címhez kapcsolódó konkrétumokba, ismertetek egy rövid kis hidrometeorológiai előzményt. 2022-ben 496 mm csapadék hullott, mely 114 mm-rel kevesebb a sokéves átlagnál (612 mm). Év végére éves szinten közel 1,5 m-rel volt alacsonyabban a talajvíz szintje a havi sokéves átlaghoz viszonyítva. December végére a 47 vizsgált talajkút közül 6 vízállása érte el, vagy került az addigi legalacsonyabb vízszint alá.

Néhány éve már (2016-tól) az Operatív Aszály- és Vízhánykezelő Monitoringrendszer állomáshelyeinek kiépítésével HDI vízhiány indexszel fejezzük ki az aszály értékét, ami napi adatokat dolgoz fel, de a rendszer kiépítése előtt országosan a Pálfi Imre által 1988-ban megalkotott PAI indexet ismertük. Ez az index kifejezetten magyarországi viszonyokra lett kifejlesztve és az aszály mértékét a mezőgazdasági év vonatkozásában egyetlen számértékként fejezi ki, elsődlegesen havi csapadékösszeg- és havi középhőmérséklet értékek felhasználásával. Mindezt azért írtam le, hogy megmagyarázzam miért a PAI indexet használom az elmúlt évi aszály súlyosságának kimutatásához. Az aszályindex 2022 évi országos területi átlaga PAI=10,82 értéke alapján 1931 óta a legmagasabb volt. 10,0 felett eddig három évben volt az országos átlag: 1992-ben (PAI=10,16), 2003-ban (PAI=10,48) és 1952-ben (PAI=10,52). Ezeket megelőzte meg a 2022 évi országos aszály és még **ezt az értéket is meghaladta a működési területünkön kialakult PAI=12,83 aszályindex.**

Idén januárban ugyan lehullott 65 mm csapadék eső formájában, azonban februárban már csak 21 mm, ami nagyon hasonlít az elmúlt évi tendenciához, amikor is hónapokig csupán 19 mm csapadék hullott. Igazából még az az 500 mm csapadék is soknak tűnik, ami végül összejött az elmúlt év végéig. Persze ebből majdnem a fele két hónap alatt (szeptember, december) esett.

A leírtak ellenére a közvélemény szerint csakis a vízűg tehet arról, hogy a síkvidéki tározókban alig van víz, és érthetetlen számukra, hogy bár folyóinkon tapasztalhatóak vízszintemelkedések, a csatornahálózatban még sincs annyi víz, hogy tavaszra feltöltődjenek a tározók.

Hó télen évek óta nincs a működési területünkön. Hóolvadásból származó lassú beszivárgás a talajba nem történik, a csatornamedrekben folyamatos lefolyás nem keletkezik. Sok helyen „csont” száraz a meder. Az a kevés csapadék, ami lehullik, azonnal beszivárog, el sem jut a víztározóig. Ha esik, extrém mennyiség hullik, ami a burkolt felületeken hirtelen özönvizet okoz, de a befogadó csatornák üres mederrel várják az érkező vizet.

A vízűg minden évben megteszi amire műszakilag és gazdaságilag lehetséges van a vízpótlás és vízvisszatartás terén, és együttműködik a vízhasználókkal is, a halászati hasznosítókkal, mivel a Nyírségben már nagyon súlyos most is a vízhiány, bár még csak év eleje van.

Vízhiány ellen az alábbi beavatkozásokkal tudunk védekezni:

1. a víz területre vezetése,
2. a felszíni víz visszatartása, a beszivárgás növelése,
3. a talaj vízmegtartó képességének növelése

A felsorolt feladatoknak megfelelően ismertetem a FETIVIZIG vízhiány elleni beavatkozásait, ami bizonyítja, hogy lehetőségeinkhez mérten igenis cselekszünk!

A víz területre vezetése:

Kiseb árullámok, amelyek a készségi szintet még nem érték el, a tél minden hónapjában előfordultak. Így gravitációs vízpótlást végeztünk a Krasznából, a Túróból, a Szamosból és a Tiszából is.

Krasznából

A Tunyogmatolcsi Holt-Szamos vízpótlását még decemberben elvégeztük a Nagyecsi zsilip nyitásával a Krasznából. A Szamos-Krasznaközön keresztül átvezetve a vizet, 360 em³-rel növeltük meg a tározó vízkészletét. A Keleti-övcsatornán érkező vízpótlással így közel üzemi vízszintig sikerült feltölteni a tározót.

Túróból

Decemberben a Hódosi Holt-Túrba 80 em³ vízpótlást végeztünk gravitációsan a Túróból.

Szamosból

A Szamossályi-tározóba minden téli hónapban lehetőség nyílt a vízpótlásra a Szamosból. Decemberben 324 em³, januárban kb. 164 em³ víz került a tározóba, de még ekkor sem sikerült üzemi vízszintig feltölteni, mivel arra törekedtünk, hogy a vízkormányzó zsilipek segítségével a tározón keresztül a Gógó-Szenke-főcsatornán lévő kicsi tározókhoz is eljuttassuk a vizet a környező lakosság nagy örömeire. A Nagyszekeresi tározóba és a Penyigei tározóba 92 em³ víz lett átvezetve. Februárban kétszer is nyitottuk a zsilipet vízpótlási céllal, először 181 em³, másodszor 132 em³ vizet tároztunk be, és további 185 em³ került átvezetésre a Gógó-Szenkébe az itt lévő tározók feltöltésére. Ez a vízpótlás lehetőséget biztosított arra, hogy kipróbáljuk a Penyigei-tározó új zsilipjét maximális feltöltöttség esetén. A víz átbukik a zsilipen és a szamosi víz lefolyik a Gógó-Szenkén egészen az Öreg-Túrig! A Szamossályi-tározót üzemi vízszint fölé tudtuk feltölteni, feltöltődött a vízpótlási útvonal, a Szamossályi-árapasztó egy szakasza és a Gógó-Szenke-főcsatorna. Ez a vízmennyiség összesen több mint 1,0 millió m³ víz!

Tiszából

A Tiszai ki-beeresztő zsilipen keresztül a Rétközi-tóba a Tiszán levonuló árullámokból decemberben 5,66 millió m³, januárban 1,57 millió m³ víz került bevezetésre a tározóba. A Rétközi-tó vízállása február elejére meghaladta az üzemi vízszintet (300 cm), a tározott víz mennyisége 8,232 millió m³ volt. A vízpótlást követően február közepére már fokozatosan üzemi vízszint alá csökkent a vízállás,

így a februári árullámból ismét vettünk a tározóba vizet, 1,16 millió m³-t. A tél folyamán az összes tiszai vízpótlás 8,39 millió m³ volt.

Össességében a téli hónapokban működési területünkre 9,9 millió m³ vizet vezettünk a vízhiánykezelés érdekében, az aszálykár megelőzésére, a mezőgazdasági hasznosíthatóság és az ökológia védelmében.

A felszíni víz visszatartása, a beszivárgás növelése:

A csapadékvíz mederben történő visszatartásának elsődleges célja a természetes beszivárgás legteljesebb kihasználása és a talajvízpótlás. Ezzel elősegítjük, hogy kedvezőbb vízháztartási egyensúly alakuljon ki, a beszivárgás növekedjen, a talajvizet megcsapolása csökkenjen.

Ennek érdekében összeállítottunk egy csatorna kimutatást, amely táblázatban a Szakasz mérnökségek javaslatot tettek az állandó műtárgyak beüzemelésére, illetve az ideiglenes mederelzárások létesítésére, és azok üzemelésének időszakára.

796 db csatornát vizsgálva, **175 csatornán 307 helyen végezhető állandó műtárggyal vízvisszatartás**, de ebből különböző okok miatt csak 55 csatornán 118 helyen javasolt a vízvisszatartás. 18 csatornán pedig 26 **ideiglenes mederelzárás közül** jelenleg csak **9 csatornán 16 helyen javasolt az üzemeltetés**.

A jelenlegi körülmények között összesen 64 csatornán 134 helyen javasoltak vízvisszatartást a Szakasz mérnökségek.

Jelentősen növekedett a Szakasz mérnökségek által javasolt vízvisszatartási helyek száma, mint a korábbi években. Ennek oka, hogy a Vízgazdálkodási fejlesztések a Felső-Tisza

vidéken című projektben sok olyan műtárgy került megvalósításra, melyek alkalmasak vizek mederben történő tározására.

Az ideiglenes mederelzárások közül többet csak a későbbiekben lehet üzemeltetni, mivel a tározók feltöltése elsődleges, az állandó műtárgyakat azonban már üzemeltetik.

A Beregben a Szipa- és a Csaronda-főcsatorna vízrendszere feltöltődött, elsősorban ukrán területekről magyar területre -a közös érdekelt-ségű csatornákon- vezetett belvizekből. Így a belvízrendszerben közel 1 millió m³ víz megtartása történt csatorna medrekben. Vízkormányzással a Szipa-főcsatornából a Vámosatyai osztóművön keresztül a Csaronda-főcsatorna vízrendszerébe kb. 350.000 m³ víz került átvezetésre. Március 2-án ismét nyitottuk az osztózsilipet további vízátvezetés érdekében.

A csapadékvízből keletkezett többletvizet a Tiszaszalkai zsilipen gravitációsan kiveztettük. A zsilipet csak addig tartottuk nyitva (4 napig), hogy káros elöntések a Szipa rendszerében ne keletkezzenek, de január 27-től ismét zártuk és vízvisszatartást végzünk a Szipa vízrendszerében is.

Felsőszabolcsban az alsó szakaszon még I. fokú belvízvédelmi készültség van érvényben, a Tiszaberceli szivattyútelepet üzemeltetjük, a felsőbb szakaszokon pedig a szakaszoló zsilipeket a szivattyúteleppel összhangban működtetjük.

A Szamos-Krasznaközben az Északi-főcsatorna olcsvai torkolati zsilipjét zártuk, így az Északi-főcsatorna a Holt-Kraszna és a Kocsordi-főcsa-

Vámosatyai osztózsilip

torna torkolati szakaszán medertározást végzünk. További medertározást végzünk a K4 kiágazáson, a Zselinszki csatornán, a Nagyvájáson. A Nagyecsedii zsilip zárva tartásával a Lápi-főcsatorna torkolati szakaszán is vizet tartunk vissza.

A Tisza-Szamosközben lévő Szamosmenti tározóba a román területekről érkező belvizet tudtuk kormányozni, de a tározó feltöltöttsége így is csak minimális 122 em³.

Az Öreg-Túrba a Sonkádi zsilipen keresztül folyamatosan biztosítható vízpótlás a Túr folyóból gravitációsan. A rendszer teljes egészében gravitációs levezetésű.

Az Öreg-Túr rehabilitációja során megépült új műtárgyak révén az Öreg-Túr teljes szakaszára kiterjedően tudjuk változó mértékben növelni a vízszinteket, továbbá gravitációsan (fenntartható módon) lehet kielégíteni, valamint folyamatosan pótolni a környező két holtág vízigényét. A megépített műtárgyak, zsilipes fenékgátak nem engedik leürülni a belvizes időszakban átmenetileg szünetelő vízpótlás miatt a főmedret.

Tározóinkat árhullámból, vagy csapadékból mindig próbáljuk feltölteni a hasznosítási idej kezdetéig (március 1.), azonban a nagy meleg, és sokszor nagyon száraz hónapokban (tavaly májusban 7,7 mm eső hullott) nagy a párolgási veszteség. Ha pedig egy annyira száraz évet követően kell feltöltenünk a rendszert, mint amilyen a tavalyi volt, akkor legalább átlagos csapadéktevékenységre lenne szükség ahhoz, hogy üzemi vízszintre feltöltsük a tározókat.

A Nyírségben lévő tározók nagy része továbbra is súlyos vízhiánnyal küzd, üres (Rohodi, Pazarnyi tározó), vagy feltöltöttsége minimális (Vajai, Harangodi tározó). Idén februárra csak az Oláhréti-víztározó érte el az üzemi vízszintet, a Leveleki és a Nagyréti tározók vízszintjei még messze elmaradnak az üzemtől.

A Nyírségi 7 db tározóban üzemi vízszinten 10,021 millió m³ víz tározható, ebből jelenleg csak 4,5 millió m³ víz van, amiből csak 752 em³ a kiadagolható mennyiség.

Meg kell jegyeznünk azonban, hogy az Oláhréti-tározóból történik a Nagyréti-tározó vízpótlása, a Leveleki-tározó pedig komplex hasznosítású. A Leveleki-tározó biztosítaná a Lónyay öntözőrendszerben jelentkező öntözővíz igények kiszolgálását, valamint a halastavak jelentős részének vízpótlását. Jelenlegi körülmények között, ha a tározót nem lesz lehetőség csapadékvízből pótolni, nem lesz lehetőség az öntözővíz és halastavi vízpótlás kiszolgálására sem.

Már most is jelentkezett jelentős halastavi vízpótlási igény a Nagyhalászi halastavaknál, azonban a Lónyay-főcsatorna vízkészlete kb. 17 em³ a vízkivételi szelvény feletti szakaszon. A kisebb csatornákból gravitációsan átemelhető vízmennyiség pedig elenyésző, és gazdaságtalan a jelenlegi energia díjakat figyelembe véve. A tározókból a vízpótlás vízhiány miatt nem megoldható. 2022-ben vízhiányvédelmi készültség keretében négszeri mobil szivattyús átemeléssel juttattunk vizet a halastónak a Belfő-rendszerből, azonban ez a vízszállítási útvonal a jelenlegi vízhiányt nem képes kellő hatékonysággal megszüntetni.

Mivel a Nyíri belvízrendszert nem állt módunkban vízpótolni, így a február végén levonult tiszai árhullámkor kísérletet tettünk a Lónyay Árvízkapu nyitásával - a Lónyay-főcsatorna és a Tiszai vízszint kiegyenlítéséig - frissítő víz bevezetésére. Az árvízkapu zárásával benn tartottuk a Lónyay-főcsatorna medrében a vizet, ami a duzzasztás hatására eljutott a Kemece térségében lévő betétpallós mederelzárásig (28 km!), ahonnan a vízhasználó már saját mobil szivattyújával szivattyúzhatja a vizet a halastavak vízpótlásának érdekében ~2-300 em³ a kivehető vízmennyiség.

A vízzel töltött Penyigei tározó

Sajnos ez a vízpótlási mód kizárólag csak megfelelő mértékű árhullámok esetén kivitelezhető, és mivel a víz felfelé nem folyik, ezért a megfelelő vízszint tartásához szükségessé válhat egy közbenső átemelés is az alsóbb szakaszon.

A Nyírség vízpótlási gondjainak megoldására már készül a kiviteli terv, ami bízunk benne, hogy meg is fog valósulni.

A talaj vízmegtartó képességének növelése:

Láng István főigazgató úr egyik cikkében említette, hogy „az aszály-monitoring rendszer több mint 100 állomásának eredményei alapján hazánkban az eke-talp jelenség figyelhető meg.” Azokon a kötött talajokon ugyanis, ahol nem megfelelő mélységben szántottak, nem használták az altalaj lazítót, s huzamosabb ideje szinte csak a talaj felszínét művelik meg, eketalp betegség alakul ki. Ami azt jelenti, hogy a barázda fenekén kemény, tömörödött réteg, „eketalp” réteg alakul ki, amely gátolja a talaj anyagcseréjét, hő-, levegő- és vízgazdálkodását. Ha sok lenne a csapadék, akkor ezeken a területeken keletkeznének a belvízfoltok. Így viszont a víz nem tud a mélyebb rétegekbe beszivárogni, a szél és napsütés hatására a felső rétegből gyorsan elpárolog.

Ezért kell törekedni arra, hogy a talaj vízmegtartó képességét használjuk ki. A mélylazítás, mélyszántás sokat segíthet, ahogy a minimális taposással járó műveletek is. Fontos, hogy a talajban sok legyen a szerves anyag, mert így a vízmegtartó képessége is nagyobb. De ökológiai módszerek is bevezethetők. Talajtaka-

ró növények használatával és egyéb agrotechnikai eljárással (pl. mélyen gyökerező vagy a pórusteret növelő gyökéretű növények vetésforgóba történő beillesztésével) befolyásolható a talaj vízbefogadó-képessége és a talaj szabadföldi vízkapacitása. De ez ügyben már a mezőgazdászoknak kell cselekedniük. Ez már igazán nem a vízügyön múlik.

Tovább nőhet az árvízi biztonság a Felső-Tisza vidékén

- Projektnyitó rendezvény a Beregben -

Valendorfean Barbara árvízvédelmi referens

Szeretettel és tisztelettel köszöntötte a szép számmal megjelent vendégeket az Európai Unió és a Magyar Állam támogatásával, a Széchenyi 2020 program keretében megvalósuló „Árvízi biztonság növelése a FETIVIZIG területén” című projekt projektindító rendezvényén Siklós Gabriella, az Országos Vízügyi Főigazgatóság szóvivője, egyben az esemény narrátora 2023. március 3-án a Hunor Hotel és Étterem konferenciatermében, akik többek között a társszervektől, partnerektől, kivitelezőktől, érkeztek a szakmai eseményre. Bevezető szavaiban emlékeztetett arra, hogy a nyári hónapokban komoly vízhiány alakult ki, de most jó látni, hogy több víz van a térségben, és várhatóan több is lesz. A vízügyi szakma szépsége, hogy folyamatosan készülnek a kevés vízre és a sok vízre is.

Szép számmal jelentek meg érdeklődők a rendezvényen

A nyitórendezvényen elsőként Bodnár Gáspár, a Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság (FETIVIZIG) első számú vezetője üdvözölte a résztvevőket. Házigazdaként tájékoztattott arról, hogy a Felső-Tisza vidék árvízvédelmi rendszerének fejlesztése töretlenül halad minden nehézség ellenére. Emlékeztetett arra, hogy néhány hónappal ezelőtt adták át a Tisza-Túr tározó komplex védelmi és vízgazdálkodási rendszerét és most egy újabb fejlesztési projekt nyitórendezvényén vagyunk. A jelenlegi pályázat a kis folyók problémakörével foglalkozik, ugyanis ezek a vízfolyások is tudnak nagy árvizeket okozni. Visszaemlékezett a két évtizeddel ezelőtti történésekre, amikor a Kraszna folyón hatalmas árvíz vonult le, az árvízszint sok helyen meghaladta a töltés magasságát. Továbbá a kis folyókon a Tisza visszaduzzasztó hatása is jelentősen növelheti a vízszintet a torkolati szakaszokon. Bízott benne, hogy a töltésen megépülő aszfaltburkolatú út egyéb célokat is tud szolgálni; nem csak a védekezők fognak örülni, hanem a környező te-

lepülések kerékpározás szerelmesei is. Az árvízi biztonság megteremtése mellett a turisztikai lehetőségek is fejlődnek, reményei szerint az ott élő lakosság értékelni fogja a létrejövő eredményeket.

Következő megszólalóként Seszták Oszkár, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Közgyűlés elnöke köszöntőjét azzal kezdte, hogy a vízügyi dolgozók és a gazdák számára ha sok víz van az is baj, ha kevés víz van az is baj. Az időjárási szélsőségek megjelentek az életünkben, amelyek okozta kihívásokra fel kell készülni. Örömmel érzékelte azt, hogy a vízügy is látja a változást, keresi a problémákra a megoldást. Erre példaként a Nyírség vízpótlásával foglalkozó új projektet említette, hiszen a vízellátás hasznot jelenthet a gazdálkodóknak. Biztos benne, hogy a térségben élők javát fogja szolgálni mindkét projekt megvalósulása.

Ezt követően Kovács Sándor térségi országgyűlési képviselő a Területi Vízgazdálkodási Tanács elnökeként is szólt az egybegyűltekhöz. Fontos-

nak tartotta, hogy a szakmai grémium évente többször tanácskozik az árvízvédelemről és az aszályról. A sok víz, kevés víz probléma mellett ennek a beruházásnak a hozadéka a turisztika összekapcsolódása a települések között, egymás területének, a szép környezetnek a megismerése. Az időjárást nem lehet irányítani, a vizet viszont igen. Elgondolásra javasolta ezért a Tiszába fenékgátak elhelyezését, és az árvízi szükségtározókba víz visszatartását tartalékolás céljából. Megköszönte, hogy a Belügyminisztérium és a vízügyi igazgatóság támogatta ennek a projektnek a végrehajtását. Befejező gondolataiban örömmel beszélt arról, hogy a kivitelezés befejeztével az árvízvédelem mellett egyéb hasznát is élvezni fogják a fejlesztésnek azzal, hogy a Szamos-Kraszna-közi tározó töltésén végig aszfaltúton lehet körbe kerékpározni, a lakosok szabadidős programját ki tudják egészíteni.

Negyedik hozzászólóként Filep Sándor, Vásárosnamény polgármestere azt tapasztalta, ha a vízügyesek

összejönnek, akkor általában jó dolog fog történni. A víznek központi jelentősége van a Bereg szívében, a város életében, hiszen három folyó érinti a települést minden felelősségével, minden örömeivel, és minden munkájával. Megköszönte azt a szakmai munkát, amit végeznek a FETIVIZIG dolgozói a folyókon megindult személtávolítása érdekében, mely folyamat példa értékű. Rámutatott arra, hogy a kerékpározható útfelületeket nagyon sokan használják a térségben, kapcsolódva a vízi turizmushoz. Minőséget produkálva fontosak az ilyen jellegű beruházások, hogy még több embert tudjanak idevonzani. Lényeges, hogy az idejövő turisták ne csak egyszer jöjjenek, hanem vissza is térjenek a térségbe. Kívánta, hogy ez a projekt is eredményesen és sikeresen záruljon.

Láng István, az Országos Vízügyi Főigazgatóság főigazgatója zárta a köszöntők sorát. Tájékoztatója szerint a magyar vízgazdálkodás iránti elvárások mindig változnak. Többen nem tarthatják időszerűnek, hogy egy nagy aszály után árvízvédelmi létesítmények fejlesztéséről beszélnek most. Az ágazatnak nagy dilemmája volt, hogy megelőzzék a kárt, vagy kárelhárítást végezzenek. Az előbbi mellett döntöttek, szeretnék elkerülni a károkat, kötelességük a megelőzésre koncentrálni. Kitért arra, hogy ennek a térségnek az árvízvédelmi fejlesztése mellett a vízgazdálkodási fejlesztése szintén sikeres, mely nagy volumenűnek tekinthető. A jövőben az árvízvédelmi beruházásokat kész tervek mellett tovább folytatják három védelmi szakaszon, esetleges aszályos évek alatt is. Bízott benne, hogy ezeken a projektindító alkalmakon is találkozni fog a jelenlevőkkel, és ismét egy nagyságrenddel tudják növelni az árvízvédelmi biztonságot a térségben. Ezzel párhuzamosan tovább folytatják azt az elkezdett szakmai munkát a Nyírség és Hajdúhátország vízgazdálkodásának érdekében, melynek szükségét nagyon indokoltnak tartják a megjelenő igények hosszútávú kielégítése érdekében. Reményét fejezte ki, hogy az elképzelések a megkapott támogatásokkal meg is fognak valósulni.

Ünnepi köszöntők után szakmai előadások hangzottak el a projekt tartalmához kapcsolódóan. Először Dajka István, az igazgatóság Árvízvédelmi és Folyógazdálkodási Osztályának vezetője tartott látványos prezentációt a fejlesztéssel érintett

Dajka István osztályvezető előadása

folyók vízjárásáról, árvízvédelmi rendszerük fejlődéséről, a legjelentősebb árvizeikről. Előadását a Kraszna folyó vízrendszerének bemutatásával kezdte, kiemelve a Romániában lévő tározók árvízkezelési szempontból meghatározó szerepét. A folyó szabályozása 1895-ben kezdődött, mely során a romániai Majténytől a Tisza torkolatig kotorták a medret, ebből építve fel az inhomogén töltést, így az szivárgásra hajlamos. 1976-tól szivárgás gátló részfalak beépítését kezdték meg, ezzel is növelve a töltés állékonyságát. Grafikonokkal illusztrálva mutatta be a folyó vízjárásának jellemzőit többek között, hogy a Kraszna meder vízhozamszállító képessége 50%-kal csökkent az 1970-es értékhez képest. Fényképekkel szemléltette a legjelentősebb árvizeket, felhívva a figyelmet, hogy a legnagyobbaknál nem egy, hanem 3-5 ár hullám vonul le a Kraszánán. Az összetorló ár hullámok 2-3 hónapig tartó árvízet képesek okozni, amely a töltérendszer jelentős igénybevételével jár.

Áttérve a Batár folyóra elmondta, hogy a Tisza kiöntései, illetve vízszaduzzasztása okozta a problémát, emiatt vált szükségessé a Tisza bal parti töltés folytatásaként a Batár bal parti töltését kiépíteni. Az 1947-48-as árvíz átszakította ezt a töltést, ezért tovább kellett fejleszteni, összekötni a Palád jobb parti töltésével, amely a Túr jobb parti töltésébe köt be. 1984-86-ban a közel 10 km-es Batár töltés az akkori előírásoknak megfelelően kiépült. Legfőképpen Tiszabökénynél a Tisza balparti töltés szakadása veszélyezteteti a Batár töltését, amely 1970 óta háromszor is bekövetkezett, ezért

fontos a töltés 2017-ben elkezdett további fejlesztése.

Utolsó előadóként Szolancs Roland, a vízügyi igazgatóság Árvízvédelmi és Folyógazdálkodási Osztály szakágazati vezetője adott átfogó képet a projektben tervezett munkákról. Bevezetésként elmondta, hogy a projektet több tényező is indokolta, legfőképpen, hogy a Felső-Tisza vidéke árvízveszély szempontjából az ország legjobban érintett térsége, illetve új, a korábbinál közel két méterrel magasabb mértékadó árvízszintek kerültek bevezetésre 2014-ben.

A projekt fő célja az árvíz kockázat minimalizálása, az árvízi biztonság növelése az árvízvédelmi töltések fejlesztésével. Ennek érdekében összesen 22 km töltésfejlesztés valósul meg a Magosligeti zsilip átépítésével együtt. Ezt követően részletesen ismertette a projektelemek főbb paramétereit, a földművek kiépítésétől kezdve a koronaburkolatok kialakításáig. Tájékoztatót kaptunk a projekt során beszerzendő eszközökről és fontosságukról, majd néhány fényképpel bemutatta az elkezdődött kivitelezési munkálatokat. Végül a projekt megvalósulása során elérendő eredmények felsorolásával – a fennálló magasságihiány megszűnik, árvízi kockázatok csökkennek, kerékpárturizmus lehetőség javul – zárta az előadását.

A program záróeseményeként rendezett állófogadáson lehetőség volt kötetlen beszélgetésre, egyeztetésre, a projekthez kapcsolódó gondolatok megosztására is.

Energetikai megtakarítás a téli hónapokban

Fenyvesvölgyi Zoltán Krisztián főenergetikus

A 2022 – 2023-as tél talán minden közigazgatásban dolgozó emlékeztében a hűvös, 18°C-os irodák miatt lesz emlékezetes. Hogy jutottunk el idáig és visszatekintve elmondhatjuk, hogy „Megérte!”?

A változás előjelei az energiapiacra már 2021 végén kezdtek mutatkozni, a korábban lassan változó árak meredek emelkedésnek indultak. Példának hozhatjuk a gáz világszerte árárt, mely 2021. márciushoz képest októberre duplázódott, 2022. január végére a háromszorosára nőtt, a februárban kitört orosz-ukrán háború következtében kialakuló energia válság hatására pedig 2022. augusztus 26.-án érte el csúcspontját, amikor közel 20-szorosára emelkedett (1. ábra). Növekvő egységárak jellemezték a villamosenergiát és az üzemanyagokat is.

Ekkor, 2022 nyarán, igazgatóságunkat még 'védte' a 2021-ben megkötött, egész évre fix egységárat garantáló villamosenergia szerződés, valamint a gázévre, azaz 2022. szeptember végéig érvényes gáz-szerződés. Az üzemanyagokat tekintve az áremelkedést kezdetben a 480 Ft/l-es hatósági ár bevezetése fékezte, azonban ennek fokozatos kivezetése és az egységárak további emelkedése az év végére jelentős költségnövekedést eredményezett. A kialakult helyzetre való tekintettel és a kiadások csökkentésének érdekében a kormány előírta a földgáz felhasználás 25%-al történő csökkentését a közintézményekben, amely cél megvalósításának fő eszköze, hogy „az intézmény helyiségeiben, tereiben a fűtés útján biztosított léghőmérséklet a 18 Celsius-fokot nem haladhatja meg” (353/2022. (IX. 19.) Korm. rendelet). Ez lett az egyik alap eleme annak az 50 pontot tartalmazó Energiamegtakarítási Intézkedési és Monitoring tervnek, mely kidolgozásra és elfogadásra került igazgatóságunkon 2022 őszén. A terv az alábbi területeken fogalmazott meg feladatokat és felelősöket:

I. Fűtés

II. Helyi melegvízellátás

III. Világítás és egyéb célú villamos

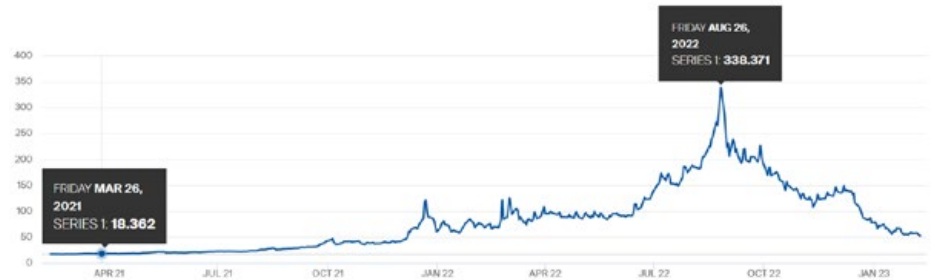
energiafelhasználás

IV. Napelemes energiatermelés

V. Üzemanyagfelhasználás

VI. Monitoringot/ellenőrzést szolgáló intézkedések

Gázfelhasználás tekintetében 2022. októbertől 2023. februárig terjedő időszakban az előző gázévhez képest 62%-al fogyasztottunk kevesebbet (2. ábra). A megtakarítás ér-

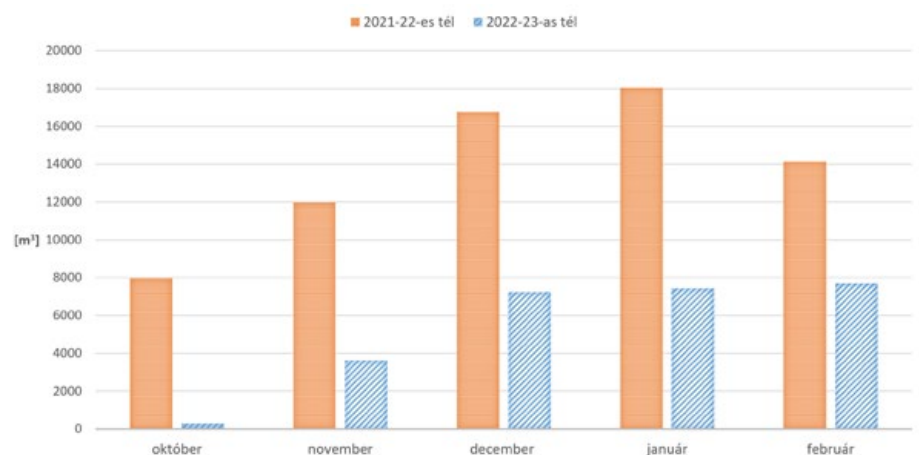
1. ábra -TTF gáz tőzsdei árváltozás 2021-2023 [€/MWh]

Tapasztaltuk, hogy a 18 °C az irodákban elég hűvösnek bizonyult. Ettől kicsivel kellemesebbé csak a napsütésnek, plédnek, kabátoknak, vagy épp a másik irodából átköltöző kollégák saját testhőjének hála változhatott. Ha ez utóbbi összeköltözéseket említjük, hirtelen mily sokat változott a világ a megelőző két évre jellemző „inkább minél messzebb legyünk, nehogy elkapjunk egymástól valami betegséget” típusú általános hozzáálláshoz képest.

„De legalább megérte?” - vetődik fel jogosan a kérdés.

téke olyan nagy, mintegy 42,6 millió Ft, hogy a 2020. évi gázszámláinkat majdnem háromszor fedezte volna. A megtakarítás oka és magyarázata az intézkedések szigorú betartása, valamint a sokéves átlaghoz képest sokkal enyhébb időjárás.

Hogy a 2022. októbertől már többszörösebe kerülő gázfogyasztást még nagyobb mértékben csökkentjük, kihasználtuk, hogy év végéig a villamosenergia árunk még 'alacsony' volt. Ennek érdekében arra törekedtünk, hogy a fűtést villamosenergia felhasználásán alapuló

2. ábra - Igazgatósági gázfogyasztás havi bontásban az egy évvel korábbi fogyasztáshoz viszonyítva [m³]

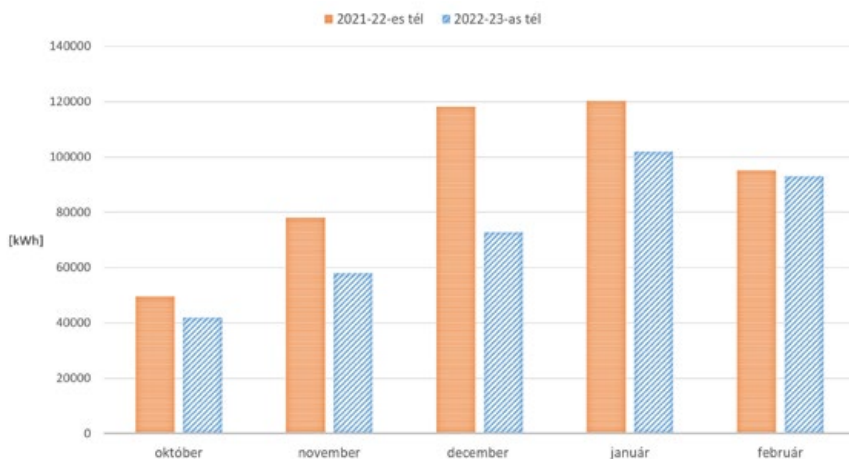
A kiadások mértéke igyekezetünk ellenére is nőtt a korábbi évekhez képest, azonban az intézkedések fegyelmezett betartásának és az átlagostól melegebb időjárásnak köszönhetően jelentős mennyiségi, és ezzel pénzügyi megtakarítást sikerült elérni.

megoldásokat alkalmazva (klíma, hőszugárzó, stb.) és lehetőleg minél később indítva oldjuk meg. Az ilyen fogyasztáscsökkentő hatások mellett is sikerült a villamosenergia tekintetében is megtakarítást elérni, köszönhetően az egyéb intézkedéseknek.

A megtakarítás mértékét a 3. ábra mutatja a 2022. október és 2023. február közötti időszakban az egy évvel korábbi azonos időszakkal összehasonlítva. A megtakarítás értéke hozzávetőleg 11,6 millió forint.

mintegy 8 millió Ft-ot takarítottunk meg. Tettük mindezt úgy, hogy bár alternatív megoldásként teljes mértékben villamosenergiát használtunk a fűtés biztosítására, az egyéb intézkedések hatására ennek meny-

Megérte hát? A válasz mindenképp „igen”, aminek legnagyobb indoka az az összesen mintegy 93,7 millió Ft-t megtakarítás, amit igazgatóságunk az energiatudatos hozzáállással, és az intézkedések szigorú betartásával értünk el, mindamellett, hogy az időjárás is hathatós segítséget nyújtott. Senkiben se maradjon meg azonban az a téves illúzió, hogy ezzel a jelentős megtakarítással a kiadásaink is kevesebbek lettek. Az áremelkedés ugyanis olyan nagy mértékű volt, hogy erőfeszítéseink ellenére is az intézményi finanszírozású fogyasztásunk 2021-hez képest közel 59 millió forinttal került többbe. Ezt javarészt saját erőből kellett kigazdálkodnunk. És mit várhatunk a jövőre nézve? Sokáig velünk marad még az irodai 18C°? A tavaszi jó idő beköszöntével ez lassan inkább majd a jövő tél kérdése lesz. Hogy az energiatőzsdé addig hogyan alakul, az nehezen prognosztizálható. Jelenleg hasonló gyorsaságú csökkenés figyelhető meg, mint amilyen a tavalyi növekedés volt. Viszont tanulságként az elmúlt időszakból leszűrhetjük, hogy a változás bármikor, bármilyen irányban nagyon gyors lehet, valamint azt is, hogy figyelmes gazdálkodással, és a komfortosság határainak feszegetésével jelentős megtakarításokat érhetünk el.

3. ábra - Igazgatósági villamosenergia felhasználás havi bontásban az egy évvel korábbi fogyasztáshoz viszonyítva [kWh]

Szintén fűtés célú megtakarítást értünk el Mátészalkán. Ez az egyetlen olyan létesítményünk, ahol elsődlegesen távhőszolgáltatást veszünk igénybe. A több éve változatlan igazgatósági egységár október 1-től több mint 10-szeresére ugrott, így az a döntés született, hogy ideiglenesen szüneteltetjük a távhőszolgáltatás használatát. Ezzel

nyisége sem növekedett érdemben az előző évihez képest. A megtakarítási intézkedések a gázolaj és benzin felhasználásának csökkentését is megcélozták. Az adatokat összesítve elmondható, hogy 2022-ben 55,5 ezer literrel kevesebb üzemanyagot használtunk el, mint 2021-ben, melynek értéke 31,5 millió Ft.

Változtak a munkaügyi szabályok

Somogyiné Dr. Gerliczky Judit osztályvezető

Év elején – szokás szerint – módosult a kötelező legkisebb munkabérrre vonatkozó előírás, ezen felül januárban a munka törvénykönyvében is tíz éve nem látott változás ment végbe. Ez utóbbi uniós irányelvekkel összhangban történt, melyek a munka és a magánélet közötti egyensúly megteremtését célozzák. Lássuk sorban a jelentősebb változásokat.

2023. január 1-től a **minimálbér** 232.000 forintra emelkedett, amely 16%-kal több az egy évvel korábbitól. A legalább középfokú végzettséget, vagy középfokú szakképzettséget igénylő munkakörben a **garantált bérminimum** 14%-kal nőtt, ennek havi összege 296.400 forint az idén. A közfoglalkoztatási bérek évek óta tartó stagnálása is már a múlt-

té, hiszen 2022-ben a minimálbér és garantált bérminimum 50%-ában lettek megállapítva, így ez utóbbiak változása automatikusan maga után vonja a közfoglalkoztatottak juttatásának emelkedését is. Januártól a **segédmunkás közfoglalkoztatottak** bruttó 116.000 forint, a **szakképzetlen munkavezetők** 127.600 forint havi bérben részesülnek, míg az **adminisztratív és szakmunkás** munkakörben foglalkoztatottak 148.200 forint, a **szakképzett munkavezetők** 163.020 forint havi juttatásra számíthatnak.

A megnövekedett üzemanyagárakra tekintettel, február hónaptól a gépjárművel történő **munkába járás költségtérítése** 15 Ft/km összegéről 18 Ft/km összegre emelkedett. A változás egyaránt vonatkozik a közalkalmazott-, közfoglalkoztatott jogviszonyban, és munka törvénykönyve alapján alkalmazott dolgozókra.

A közfoglalkoztatási programban a **kerékpárral** történő munkába járás költségtérítése is a megemelt 18 Ft/km alapulvételével számolható el, azonban ennek személyenkénti összege nem haladhatja meg a korábbi havi támogatás mértékét.

Emelkedett az apákat gyermekük születésekor megillető pótszabadság mértéke is, januártól 5 nap helyett 10 nap **apasági szabadságra** jogosultak. A pótszabadságot a születést követő második hónap végéig, legfeljebb két részletben vehetik igénybe. Az apasági szabadság első 5 napjára távolléti díj jár, az azt követő napokra ennek 40%-a. A módosítás érdekessége, hogy visszaható hatállyal állapította meg az apasági szabadságra

való jogosultságot, azaz a 2022. augusztus 2. és december 31. között született gyermekekre tekintettel a 10 nap pótszabadság igénybe nem vett részét az apa 2023. február 28-ig volt jogosult felhasználni.

Szintén visszaható hatállyal került szabályozásra egy új jogintézmény, a **szülői szabadság**. Ennek lényege, hogy ha a dolgozó jogviszonya egy éve fennáll az adott munkáltatónál, akkor gyermeke három éves koráig összesen 44 nap szülői szabadság igénybevételére jogosult. Amennyiben valamely dolgozó gyermeke 2022. augusztus 2. és 2023. június 30 között tölti/töltötte be a harmadik életévét, a szülői szabadságot 2023. június 30-ig még igénybe tudja venni, a kérésének megfelelő időpontban. A szülői szabadságra a távolléti díj 10%-a jár, mely juttatást csökkenteni kell a dolgozónak erre az időszakra folyósított GYED - GYES összegével.

A fent említett pótszabadságok igénybevétele, illetve maximális mértékben történő igénybevétele nem kötelező. A rendes szabadságtól és a többi pótszabadságtól alapjaikban különböznek, ugyanis nem évente illetik meg a dolgozókat, hanem a gyermek születéséhez, valamint életkorához igazodnak, továbbá ezen pótszabadságok a jogviszony megszűnésekor nem válthatók meg pénzben, s közfoglalkoztatott dolgozók nem vehetik igénybe. A munka törvénykönyvében pontosításra került a gyermek fogalma, így a saját háztartásban nevelt, vagy gondozott gyermek mellett a különélő szülők a felváltva nevelt és gondozott gyermekekre tekintettel is élhetnek az apasági és szülői szabadság lehetőségével.

Januártól a munkavállaló évente legfeljebb 5 napra – kérésének megfelelő időpontban – mentesülhet a rendelkezésre állási és munkavégzési kötelezettségének teljesítése alól a súlyos egészségi okból gondozásra szoruló hozzátartozójának, vagy a vele közös háztartásban élő személynek nyújtott **személyes gondozás** céljából. A munkaidő kedvezményt legfeljebb két részletben lehet igénybe venni, a súlyos egészségi ok fennállását és a gondozás indokoltságát a gondozásra szoruló személy kezelőorvosának kell igazolnia. A gondozói munkaidő- kedvezmény idejére a dolgozó nem jogosult díjazásra, továbbá ezen munkaidő kedvezményt a közfoglalkoztatott dolgozók is igénybe vehetik.

Végezetül, a fentiekkel összefüggésben említést érdemel a felmondási tilalmak esetköreinek bővülése, azaz a munkáltató felmondással nem szüntetheti meg a jogviszonyt az apasági szabadság, szülői szabadság, és a gondozói munkaidő- kedvezmény időtartama alatt.

Összességében megállapítható, hogy a munkaügyi szabályok a dolgozók javára módosultak, melyek számos munkavállalónak, főként a kisgyermeket nevelőknek előnyösek. Az intézkedésnek köszönhetően ebben a rohanó világban több időt tudnak majd a családok tagjai együtt tölteni, még jobban össze tudják hangolni a munkát a magánélettel. Kérem a Kedves Olvasókat, hogy bátran éljenek az új jogintézmények adta lehetőségével.

Éves igazgatási tevékenység a teljesség igénye nélkül

Sárosi Adrienn igazgatási referens

A 2021-es évhez képest nem változott sem az igazgatóság, sem a felettes szervünk szervezeti felépítése, valamint az igazgatóság működését meghatározó olyan szabályzatok, mint a Szervezeti és Működési Szabályzat, vagy éppen az Ügyendi Szabályzat.

Az igazgatóság belső normatív szervezetszabályozó tevékenysége kapcsán a 2022-es évre kitűzött célok között szerepelt a 2016 előtti igazgatói utasítások aktualizálása. A bevált gyakorlat szerinti felülvizsgálati tevékenység eredményét tekintve a 2021-es évhez képest csökkent a

2016 előtt kiadott igazgatói utasítások száma. 2022. december 31. napjával bezárólag már csak 16 ilyen hatályú igazgatói utasítást tartunk nyilván. A 2022-es évben összesen 13 db igazgatói utasítás módosítására és egyben kiadására került sor. Emellett több gazdasági tárgyú uta-

sítás függelékét módosítottuk személyi változásokhoz kapcsolódóan megváltozott jogkörök gyakorlása miatt. A fentiek mellett több esetben véleményeztünk főigazgatói utasítás tervezeteket. 2022-ben 17 db főigazgatói utasítást tettünk közzé és ismertettünk meg a dolgozókkal. Beépítettük a gyakorlatba az utasítások elektronikus úton történő megismerését, melyet sikeresen alkalmazunk a szellemi munkakörben foglalkoztatott dolgozókkal. Nagyobb teret nyert a VIDOR rendszer használata, így az előző évben meghatározott célt is sikerült elérni, népszerűsítettük a dolgozók körében ezt a dokumentumrendszert, mely hasznos, mert egy helyen elektronikusan elérhetőek a hatályban lévő utasítások, szabályzatok. A rendszer kezelése, adattartalommal való feltöltése változatlanul a Titkárság és az Igazgatási Osztály közös feladata. A 2023-as évre kitűzött célunk felülvizsgálni és aktualizálni minden igazgatói utasítást, különös tekintettel a 2016 előttiakra, valamint kivezetni azokat az utasításokat, melyek a szabályozás tárgyát tekintve okafogyottá váltak.

Az Igazgatói Tanács 2022-ben is 9-szer tartott ülést, mely alkalmakon számos szakmai napirendet tárgyaltak meg. Szó volt többek között a 2021-es év műszaki és gazdasági értékeléséről, valamint a 2022-es évi célkitűzésekről. Megtartottuk a vízrajzi ISO MIR rendszer vezetőségi átvizsgáló értekezleteit. Áttekintettük az igazgatóság éves erdőgazdálkodási tervét. Előadást hallhattunk a talajmechanika sajátos kérdéseiről a Nyírségben. A nyári szünetet követően előadás hangzott el a Felső-Tisza Gulács feletti szakasz árvízvédelmi fejlesztésének befejezése című projektről. Áttekintettük az igazgatóság energetikai helyzetét, mellyel kapcsolatban költségcsökkentést tartalmazó javaslatok fogalmazódtak meg. Fő napirendi pont volt a villamosbiztonság helyzete az igazgatóságon. Aktuális téma volt a nyári aszályt követően a felszín alatti vízkészletekkel való gazdálkodás a FETIVIZIG működési területén. A fenti napirendi pontok mellett a projektmenedzserek rendszeresen tartottak tájékoztatót a kiemelt projektek előrehaladásáról, továbbá az egységvezetők beszámoltak az elmúlt havi tevékenységükről. Az ülésekről minden esetben emlékeztető készült, az elhangzott feladatok rögzítésével.

A Lakástámogatási Bizottság kapcsán az ügykezelési rendszer adta lehetőségeket kihasználva részben online formában zajlott a vélemé-

nyeztetés, de sor került jelenléti bizottsági ülésre is. Az online lehetőségnek köszönhetően a Bizottság 10 alkalommal döntött a lakásbérleti szerződések kérdésében, ugyanakkor munkáltatói lakáskölcsönben egy alkalommal sem, tekintettel arra, hogy ilyen jellegű kérelmet nem nyújtottak be. A Lakástámogatási Bizottság megtárgyalt olyan fontosabb napirendi pontokat, mint a szolgálati bérletelés kérelmek, bérlők lakhatási szándékának felmérése, tervek a jövőre, munkáltatói lakáskölcsön kérelmek. A szolgálati lakások ügyeinek koordinálását, bérlőváltás esetén a közüzemi órák átíratását rendszerint elvégeztük. Adatszolgáltatást állítottunk össze a szolgálati lakások energetikájával kapcsolatban. Jelen gazdasági és energetikai helyzetre tekintettel gondoskodtunk arról, hogy lakossági fogyasztók legyenek minden mérési ponton és ne az igazgatóság kössön szerződést a szolgáltatókkal. Dolgozók kérésére hozzájáruló nyilatkozatokat adtunk több esetben a szolgálati lakásokat illetően. A BM 40 % engedményt eredményező visszafizetés lehetőségével 1 dolgozó élt. Jelzálogjogtörlesztés ingatlanokon a kiegyenlített hiteleket követően 3 fő részére megtörtént.

A panaszok és közérdekű bejelentések olyan integritást sértő események, melyek külső észlelés eredményeként jutnak tudomásunkra. A bejelentésekről nyilvántartást vezetünk, abból rendszeresen napra kész adatot szolgáltatunk. A nyilvántartás alapján az előző évről minden év január 15. napjáig jelentést állítunk össze az OVF-nek, mely január 31. napjáig felterjesztésre kerül a BM felé. 2022-ben összesen 22 db (előző évben 20 db) panasz (5 db) és közérdekű bejelentés (17 db) érkezett. Tartalmukat tekintve a bejelentések jelentős része illegális hulladék elhelyezés eltávolítására vonatkozott. Egy esetben sem került bevonásra külső szerv. Valamennyi intézkedés elvégzéséről megtörtént a bejelentő tájékoztatása. Belső észlelés, tehát a dolgozók útján nem jutott tudomásunkra integritást sértő esemény.

Rendszeresen teljesítettük jelentéstételi kötelezettségünket az OVF-nek a közérdekű adatigénylésekről, valamint hatályban lévő igazgatói utasításokról, iratforgalomról. Változott a közérdekű adatigénylésekről szóló adatszolgáltatással kapcsolatos eljárásrend. 2022-ben összesen 74 db műszaki tartalmú közérdekű adatigénylés érkezett. Közérdekű adatigénylés elutasítására nem került sor. Az erre vonatkozó jelentés megküldésre került a NAIH részére.

2022. december 28. napjáig volt érvényes az igazgatóság elektronikus aláírásához szükséges időbélyegző, melyhez kapcsolódóan a megfelelő tanúsítvány megrendelését elvégeztük, majd jelenleg hatályban lévő szolgáltatási szerződés alapján a 2023-as évre vonatkozóan is gondoskodtunk az elektronikus bélyegzés célú tanúsítvánnyal kapcsolatos minősített bizalmi szolgáltatás meglétéről.

A korábban bevezetett elektronikus bélyegzőnyilvántartás és a gazdaságossági szempontok szem előtt tartása következtében csak néhány esetben került sor új bélyegzőházak beszerzésére, a legtöbb ilyen jellegű igényt a meglévő készletből teljesítettük.

Az Ügykezelési rendszert érintő ellenőrzést követően 5 pontból álló intézkedési tervet készítettünk a felmerült hiányosságok pótlására, új eljárásrendek bevezetésére. Több platformon is tájékoztatást adtunk a dolgozóknak, valamint útmutatót készítettünk.

Közjegyző általi hitelesítési igények koordinálását is elvégeztük, elsősorban pályázatokhoz kapcsolódóan. Új, az Arculati Kézikönyv szerinti kiegészített levélsablonokat készítettünk az OVF engedélyével.

Az igazgatóság honlapjának felülvizsgálatát az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény 1. számú mellékletében szereplő általános közzétételi lista alapján elvégeztük. A felülvizsgálat eredményét az OVF-nek felterjesztettük.

A 2022-es évben a háborús helyzet következtében adománygyűjtést koordináltunk és juttattunk el az ukrán menekültek megsegítésére.

Aktívan részt vettünk az igazgatóság belső oktatásában, előadást tartottunk „Áttekintés az elmúlt időszak fontosabb igazgatói és főigazgatói utasításainak változásairól” címmel.

A sajtótermékekkel kapcsolatos igényfelmérést negyedévente elvégeztük.

Ecsedi-láp Emlénapot rendeztek

Filep Gyula szakaszmérnök helyettes

2010-ben a helyi civil szervezetek kezdeményezésére a nagyecsed-i képviselő testület március 1-jét az Ecsedi-láp emléknappjává nyilvánította, és azóta rendezvényekkel emlékeznek meg a térség egykori és mai természeti és kulturális értékeiről, melyre idén is sor került. A február 24-i emléknapon bemutatott előadások felölelték a láp múltját, jelenét és felvázolták annak lehetséges jövőjét.

Az eseményen köszöntött Kovács Lajos, Nagyecsed Város polgármestere mondtott, aki egyben az Ecsedi-láp-Krasznabalparti Vízgazdálkodási Társulat elnöke is. Méltatta a hagyományőr-zőket, a területi vízgazdálkodásban és a természetvédelemben tevékenykedők munkáját. Ezzel meg is határozta a nap szellemiségét, mivel az előadások ezeket a kérdéseket tárgyalták.

Első előadóként az igazgatóság képviselőjében az Ecsedi láp lecsapolását és az ahhoz kapcsolódó vízgazdálkodási infrastruktúra megalkotását mutattam be. Szó esett a láp eredeti állapotáról, a kialakulását meghatározó tényezőkről és a szabályozási, lecsapolási munkálatok folyamatáról. A kivetített képek és a munkálatok volumenét bemutató számok segítettek megérteni, hogy milyen emberfeletti munka volt a láprengeteg átforgalmazása. Röviden kitértem a Szamos-Krasznaközi öblözetet érintő folyamatban lévő munkálatokra, és a további fejlesztési koncepciókra. Felhívtam a figyelmet a klimatikus tényezők változására és arra, hogy az általános vízgazdálkodási szemlélet ehhez igazodva egyre nagyobb hangsúlyt fektet a vizek helyben tartására.

A láp rehabilitációjának témakörét már Lőrincz Károly, a Társulat egykori vezetője mutatta be. Elmondta, hogy milyen komoly feltáró, elemző és tervezői munkát végeztek annak érdekében, hogy meghatározzák a „visszaláposítható” területeket. Ezek mélyfelmérésű, művelésre kevésbé alkalmas laposak, mint a Csicsós, vagy a Bekedi láp. Az ötletek meg voltak, a tervek elkészültek, a megvalósítás azonban pénzügyi lehetőségek hiányában egyelőre még várta magára.

A következő előadó Szigetvári Csaba, az E-misszió Természet- és Környezetvédelmi Egyesület képviselője volt. Korabeli kincstári, levéltári, kataszteri nyilvántartásokat szemlélve sok időt fordított a Nyírség hajdani vízvilágá-

nak feltérképezésére. Kutató munkásságát bemutatva megdöbbentő képet tárt fel arról, hogy néhány évszázaddal

eredményeiről. A tiszai vízzel felélesztett holtmedrekben azóta újra virágzik az élet.

Filep Gyula előadása közben

ez előtt mennyire gazdag volt zivékben a Nyírség területe. Ha nem is egybefüggő lápvilág, de rétes-tocsogós vidék volt a ma száraz homokhátság, ahová most a Tiszából tervezünk vizet pótolni az elsivatagosodás elkerülése érdekében. Ma már hihetetlen, de a vizsgált Nyírségi tájegység minden települése rendelkezett vízimalommal, nagy létszámú vízárnnyast tartottak a természetes vizeken.

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság képviselőjében Habarics Béla az élő és holt vizek közötti különbségről beszélt. Szemléletes drónfelvételekkel mutatta be az Ecsedi lápot valaha keresztül átszövő holtmedrek maradványait. A 2022-es, rendkívül aszályos évben néhol sivatagi tájnak tűntek a hajdan vízborította mélyfekvésű területek is. Ezt ellensúlyozandó, a szakember csodálatos, élettel teli képeket vetített azokról a területekről, ahol sikerült megoldani a vízpótlást. Elmondta, hogy a vízfelületek mágnesként vonzzák elsősorban a vonuló madarakat, de az emlősök, kétlélűek, puhatestűek és rovarok is hamar megjelennek. Az élővilág azonnal birtokba veszi a neki felkínált vizes élőhelyeket. Elismerően nyilatkozott a Tisza-Túr tározó projekthez kapcsolódó vízpótlás

Az előadások sorát Somlai Tibor, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Szatmár-Beregi Helyi Csoportjának tagja zárta. A vizes élőhelyek fontosságára hívta fel a figyelmet, valamint arra, hogy óriási veszélyt jelent az egyoldalú területhasználat, a fajszegényedés, a vízhiány miatti élettér-átalakulás. Nyomatékosította, hogy a cselekvéssel talán az utolsó órában vagyunk.

Az előadások után Habarics Béla „Varázslatos Szatmár-Bereg” című fotókiállítását tekinthette meg a közönség. A megfelelő pillanatban elkapott életképek bemutatták térségünk varázslatos értékeit, állatokat, növényeket, tájat.

A kiállítás megtekintése után a résztvevőkkel természetvédelmi kerekasztal-beszélgetésre került sor.

A fentieket összegezve biztatóan körvonalazódik az együttműködés a vidék, a természetvédelem és a vízgazdálkodás szereplői között. A jövő vízgazdálkodásának a kulcsa a különböző érdekeltek együttműködésében rejlik. Tapasztalatok szerint erre egyre nagyobb a fogadókészség a lakosság és gazdálkodók részéről is. Izgalmas évek jönnek a vízgazdálkodás területén.

Enyhe tél van mögöttünk

Fehér Andrea adattári referens

A téli hónapok elemzése kapcsán felmerül bennem március elején, hogy lesz-e meglepetés még ebben a hónapban az időjárás részéről vagy végre kezdődik a tavasz. A klímaváltozás jelen van. Már nem is olyan nagy szenzáció, ha a téli hőmérsékleti átlagokat rangsorba állítjuk és igazolódik, hogy enyhe telünk volt, 1962 óta a legmelegebb.

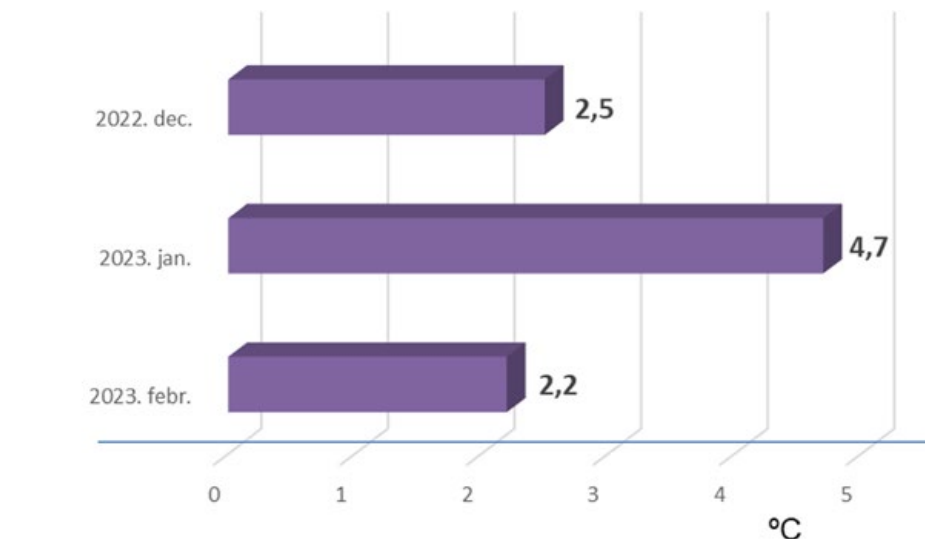
Vegyük sorra a klímaelemeket és tekintsük át az adatok alakulását a sokéves értékekhez viszonyítva. A tavalyi év decemberétől az idei év február végéig terjedő időszakban a léghőmérséklet értékeinek alakulásában az utóbbi évtizedre jellemző tendencia követhető nyomon.

A 2022. december havi léghőmérséklet, 2,5°C-kal magasabb volt a sokéves átlagnál (sokéves átlag 0°C). A 2023-as év is a szokásosnál melegebben indult, januárban 4,7°C-kal, amellyel meg is dőlt a területi sokéves léghőmérsékleti átlagok maximuma. Az addigi havi maximum a 2007-es havi átlag volt, 2,9°C, amelyetől 1,8°C-kal lett melegebb az idei január. A sokéves januári átlag 1,9°C. Februárban 2,2°C-kal regisztráltunk magasabb léghőmérsékleti átlagokat a sokéves havi átlagnál (sokéves átlag 0,3°C). (1. diagram).

A téli hónapok léghőmérsékleti átlagait 1962-től csökkenő sorrendbe állítva azt látjuk, hogy a legmelegebb tél volt az idei, 3,2°C-os átlaggal, aztán a 2006/2007-es tél következett 2,7°C-os havi átlagos léghőmérséklettel. A 2019/2020-as szezon került a dobogó harmadik fokára 2,4 °C-os idény-átlaggal (2. diagram).

Az igazgatóság működési területén 2022. decemberétől 2023. február végéig az átvonuló mediterrán ciklonoknak köszönhetően 188 mm csapadék esett, amely 57 mm-rel több a sokéves átlagnál, ezzel az elmúlt tél az észlelések kezdetétől számolva az ötödik legcsapadékosabb (3. diagram).

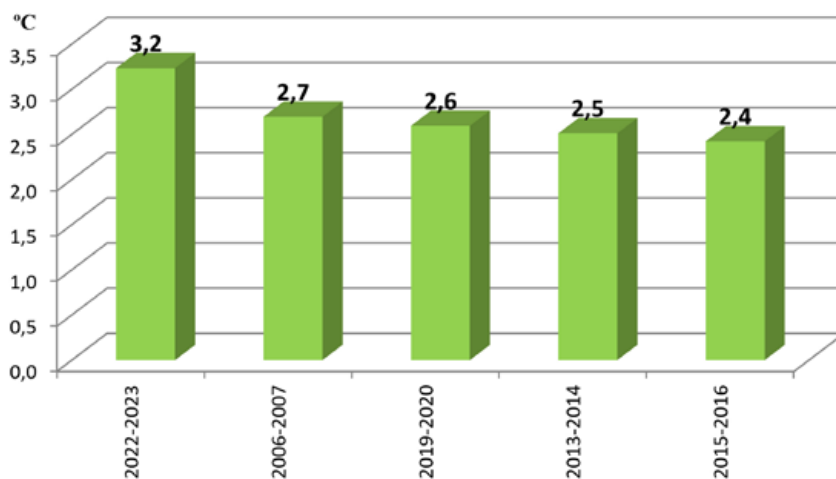
Ezzel önmagában nem is lenne gond, viszont a csapadék időbeli eloszlá-

1. diagram: A havi átlagos hőmérséklet eltérése a sokévestől

sa szélsőséges volt. Decemberben 100 mm csapadékot regisztráltunk, amely 47 mm-rel több a sokéves átlagnál, aztán következett a január 65

sokéves átlagok alatt maradt, nagyságrendileg 400 millió m³ és 800 millió m³ között változott, a sokéves átlagnak a felével számoltunk.

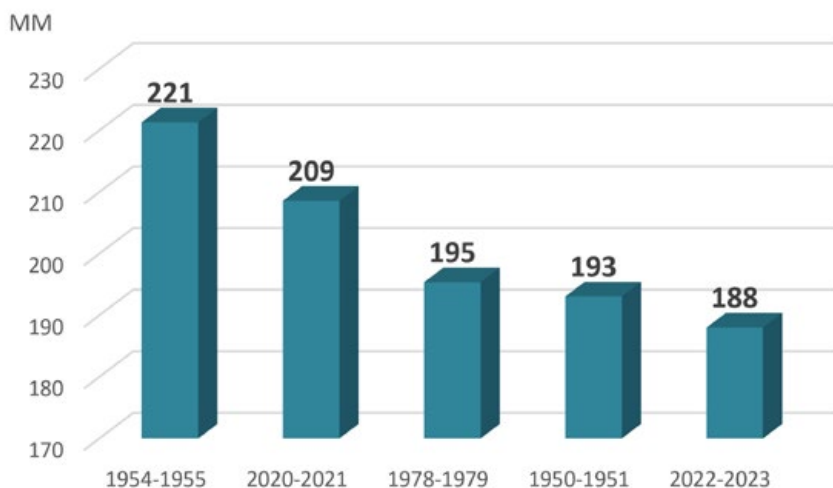

2. diagram: Téli léghőmérsékleti átlagok rangsora

mm csapadék mennyiséggel (amely 26 mm-rel több a sokéves átlagnál). Végül a február 23 mm-es csapadékkal zárja a téli hónapok sorát (sokéves februári átlag 39 mm).

A hó felhalmozódása a Felső-Tisza vízgyűjtőjén december közepén kezdődött. Összesítve elmondhatjuk, hogy a Tisza Bodrog-torkolat feletti vízgyűjtőjén lévő hóréteg víztartalma az idei évben február 28-ig a

Az intenzív csapadéktevékenység hatására folyóinkon a megnövekedett mederteltség mellett készültési szinteket megközelítő vagy kevesse meghaladó árhullámok vonultak le. December elején igazgatósági átlagban 510 cm-en van a talajvíz a kútperem alatt. Ehhez viszonyítva decemberben 29 cm-t, majd januárban további 19 cm-t emelkedett a talajvízállás. A februári csapadékszegény időjárás miatt a talajvízállás

3. diagram: Téli csapadékösszegek rangsora

már csak 3 cm-t emelkedett a hónap folyamán. Igazgatósági átlagban a február 28-i távmért adatok alapján 459 cm-en van a talajvíz a kútperem alatt, ez decembertől 51 cm-es talajvízszint emelkedést jelent. Február végén legmélyebben a Nyírség öb-

lőzetben átlagosan 528 cm-en, legmagasabban a Tisza-Szamosköz öblőzetben, átlagosan 405 cm-en van a talajvíz szintje.

Tekintsük át a tározók helyzetét is erre az időszakra vonatkozóan. A sok

eső okozta árhullámokból sikerült tározóinkat is tölteni, a Szamosályi tározót 69%-ra, a Harangodi tározót 64%-ra, a Penyigei tározót 83%-ra töltöttük fel február végére. A február 28-i adatok alapján a tározott összvízterfogat 19 millió m³, amely 75%-os feltöltöttségnek felel meg. Összegzésként elmondhatjuk, hogy a tél folyamán 34%-al sikerült növelnünk tározóink feltöltöttségét.

A szokásos kérdés idén is felvetődik így március elején: vége van a télnek? A „kis hó nagy árvíz” mondás jut eszembe, reméljük idén a lassú felmelegedés-forgatókönyv fog teljesülni és a Felső-Tiszán felhalmozódott „kis” hó készütségi szintek alatt fog levonulni a vízgyűjtőről.

Az Országos Meteorológiai Szolgálat 2023. február 22-én kiadott hosszú távú meteorológiai előrejelzése szerint márciusban az átlagosnál melegebb és csapadékosabb, áprilisban az átlagosnál melegebb és szárazabb, májusban átlagos hőmérsékletű és átlagosnál szárazabb időjárás valószínűsíthető.

Projekt szakértői találkozó Ukrajnában

Luidort Antal szakaszmérnök

Az ENI Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna Határon Átnyúló Együttműködési Program (ENI) 2014-2020 keretében elnyert HUSKROUA/1701/LIP/003 számú: „A határtérség ár-, és belvízvédelmi biztonságának növelése közös beavatkozásokkal a Tisza és a Túr folyók találkozásánál (SAFETISZA)” című közös pályázat keretében 2023. január 31-február 1. között Ungváron vettünk részt közös szakértői találkozón.

Az értekezlet során megvitattuk az elmúlt projektidőszak tevékenységeinek a megvalósítását, valamint a Kedvezményezettek (vezető kedvezményezett: Tiszai Vízügyi-gazdálkodási Hivatal, projekt-partner: Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság) által külön készített zárójelentés elkészítésének és benyújtásának menetét.

A projekt befejezésének meghosszabbított határideje 2023. augusztus 13., ezért fontos, hogy a még folyamat-

A találkozó résztvevői megbeszélés közben

ban levő, hátralévő tevékenységek is időben befejeződjenek. Előttünk álló feladat még a promóciós anyagok közzététele és a járműbeszerzés. A kommunikációs szakértő tájékoztatta a résztvevőket a legfontosabb alkalmazandó elemekről a promóciós

anyagokkal kapcsolatban. Ezen kívül egyeztetünk a közeljövőben lebonyolításra kerülő PR rendezvények ütemtervéről, tervezett időpontjáról.

A magyarországi projektterületen minden tervezett infrastrukturális

munka befejeződött és készen áll a használatba vételre (Palád-Csécsi főcsatorna és Paládvíz csatorna kotrása összesen 6,7 km hosszban, műtárgyak rekonstrukciója és építése, 5652 fm üzemi út építése a Túr jobb parti töltésén, valamint mikro-hullámú rendszer kiépítése a sonkádi védelmi központban). Ezek bemutatását és a workshop megtartását márciusra tervezzük.

Az Ukrajnában végrehajtandó feladatokról is tárgyaltunk. Az Árvíz-

védelmi Központ (FPC) építése decemberben elkezdődött, az alapozás elkészült, az építkezés további feladatai tavasszal valósulnak meg. A Magyarországon működő központok működéséről, elrendezéséről, adminisztratív feladatokról az ukrán fél érdeklődésére átfogó választ adtunk, különös tekintettel az árvizek idején történő működésre.

A találkozón tárgyalunk a különálló zárójelentés benyújtásának menetéről, a szükséges módosítá-

sokról. A jelentés benyújtása engedélyhez kötött, de az infrastrukturális munkálatok befejezése miatt szeretnénk ezt megkérni. A költségvetési módosításokról tájékoztatást adtunk, illetve ezeket a változtatásokat magyarázatokkal együtt megküldjük a projektmenedzser részére.

Az aktuális kérdések megvitatása miatt további találkozó megszervezését tervezzük a feladatok gördülékeny végrehajtása és a határidők betartása érdekében.

Versenyben a vízgazdálkodó technikus diákok

Luczáné Madai Zsuzsanna oktatási-képzési referens

Versenyzők az írásbeli feladatsor megoldása közben

2023. február 15-én rendezték meg az Országos Szakmai Tanulmányi Verseny vízügyi szakmacsoport írásbeli elődöntője a Nyíregyházi Szakképzési Centrum Vásárhelyi Pál Technikumban. Az elődöntő során a szakmai és vizsgakövetelmények szerinti írásbeli feladatok megoldására került sor.

Ez évben országosan 5 technikumból 22 fő tanuló nevezett be a vízgazdálkodó technikus versenyre. Az ÉVISZ diákjai közül a megmérettetésen hét, jó tanulmányi átlaggal rendelkező technikus fiú, nappali képzésben részt vevő tanuló vett részt, országos szinten is kiemelkedő létszámmal. Érdekesség, hogy a versengésbe igazgatóságunkon dolgozó területi kolléga gyermeke is benevezett. Valamennyi helyszínen egy időpontban,

dél előtt 10 órakor vált felbonthatóvá a feladatlapokat tartalmazó boríték. Az öt szakmai feladat megoldására 120 percet kaptak a diákok.

A versenyfelelősi teendőket országos szinten Csorbák Erika osztályvezető (OVF), helyi szinten Szamos Ferenc osztályvezető és Luczáné Madai Zsuzsanna oktatási-képzési referens látták el. Az elődöntő probléma nélkül lezajlott. A versenyzők tudásszintjét jelezte, hogy a kiírt versenyidő letelte előtt valamennyi résztvevő leadta dolgozatát, akik a versenytételeket kissé nehéznek, de megoldhatónak találták.

A gyakorlati és szóbeli versenyrészből álló döntő áprilisban folytatódik tovább Baján. Az elődöntőben szerzett pontszámokat, valamint osz-

tályzatot a szakképzés szakmai és vizsgakövetelményeiben meghatározott súlyozással viszi tovább a versenyző a döntőbe. A döntő helyezési rangsora a döntőbe bejutott versenyzők írásbeli, gyakorlati és szóbeli vizsgaeredményeinek súlyozott átlaga alapján alakul ki.

Az első fordulóban elért eredmények alapján a 22 főből 12 fő vesz részt a második fordulóban, az ÉVISZ tanuló közül 4 fő jutott tovább. A bejutott versenyzők között szoríthatunk igazgatóságunk területi kollégájának gyermekéért is.

Gratulálunk a döntőbe jutott versenyzőknek és sok sikert kívánunk nekik.

Tervezéssel indult a továbbképzési kötelezettség

Luczáné Madai Zsuzsanna oktatási-képzési referens

Az újabb négy éves továbbképzési időszakból ez évben már a második ciklust kezdik meg a képzésre kötelezett dolgozók többsége. Az elmúlt évben a minimum pontokat mindenkinek sikerült teljesíteni, és a legtöbben az előírt 15 % felett végeztek.

Mint eddig minden esztendőben az idén is március 15-ig kell minden kötelezett részére továbbképzési tervet összeállítani. Igazgatóságunk képzésre kötelezett

dolgozói központi képzésekből, minősített képzésekből, vezető képzésekből, belső képzésekből választhattak a terv összeállításához. A vízügyes hálózatba kapcsolt számítógépen dolgozóknak idén két információbiztonsági képzést kell elvégezni kötelezően, mely 7 pontot ér.

A tavalyi évhez hasonlóan az előtűnk álló hónapokban is terveznek képzéseket a Karcagi Gábor Árvízvédelmi Gyakorló pályára. 2023-

ban vízrajzi és gépészeti tematikával bővült a képzési kínálat.

Az e-learning képzések voltak a legnépszerűbbek az elmúlt időszakban, mely idén sem változott. Igen sokan választották a tananyag elsajátításának ezt a formáját. Ezt követi a belső képzés és legvégén van a jelenléti képzés. Az e-learning és a kötelező képzéseket első körben áprilistól tudják a kollégák teljesíteni.

SZEMÉLYI HÍREK

Luczáné Madai Zsuzsanna oktatási-képzési referens

Új közalkalmazotti munkatárs:

- **Balogh Máté** *informatikai és hírközlési ügyintéző* (Informatikai Osztály)
- **Fodor Sándor** *gépkezelő* (Folyamos Szakaszmérnökség)
- **Gál Imre** *gát- és csatornaőr* (Felsőszabolcsi Szakaszmérnökség)
- **Gál Zsolt** *szerezőipari szakmunkás* (Nyíri Szakaszmérnökség)
- **Kelemen Bence** *területi műszaki ügyintéző* (Felsőszabolcsi Szakaszmérnökség)
- **Lehel Bernadett** *felszínalatti vízkészlet-gazdálkodási referens* (Vízvédelmi és vízgyűjtő-gazdálkodási Osztály)
- **Kiss Géza** *gépészeti ügyintéző* (Szatmári Szakaszmérnökség)
- **Nádasi Zoltán Sándorné** *igazgatási ügyintéző* (Igazgatási Osztály)

Közalkalmazotti munkaviszonya megszűnt:

- **Cseh Viktor** *területi műszaki ügyintéző* (Felsőszabolcsi Szakaszmérnökség)
- **Dr. Dzsedik Cintia** *jogi referens* (Vagyongazdálkodási és Üzemeltetési Osztály)
- **Géresi Gábor** *gépészeti ügyintéző* (Szatmári Szakaszmérnökség)

Közalkalmazotti munkaviszonya nyugdíjazás miatt megszűnt:

- **Fedor Magdolna** *hivatali kisegítő* (Igazgatási Osztály)

Gratulálunk... Gratulálunk... Gratulálunk...

Szakaszmérnököket köszöntöttek 50 és 60 éves születésnap alkalmából

Ez év januárjában töltötte be 50. életévét, ünnepelte kerek évfordulós születésnapját **Molnár Gábor**, a Folyamos Szakaszmérnökség szakaszmérnöke.

Vízügyi tevékenységét több mint húsz éve kezdte meg a Szakaszmérnökségen, ahol folyamatszabályozási ügyintézői munkakörben, majd szakaszmérnökség vezető-helyettesi kinevezésben részesült, 2016-tól

pedig szakaszmérnöki beosztásban irányítja az egység munkáját.

A jeles esemény kapcsán eddigi magas színvonalú munkavégzését elismerve Pintér Sándor belügyminiszter által adományozott miniszteri tárgyjutalomban (festmény) részesült, melyet Bodnár Gáspár igazgató adott át részére, köszöntötte az ünnepeltet

Hatvan évvel ezelőtt, februárban született **Luidort Antal**, a Szatmári Szakaszmérnökség szakaszmérnöke. Vízügyi tevékenységét éppen negyed évszázada kezdte meg a Folyamos Szakaszmérnökségen, ahol tervezési ügyintézői feladatokat látott el. Innen az útja a Szatmári Szakaszmérnökségre vezetett, ahol – a ranglétrán előre lépve - szakaszmérnök helyettesi feladatokkal bízták meg. Immár tíz éve eredményesen irányítja szakaszmérnökként a szakaszmérnökség tevékenységét.

Születésnapja alkalmából több évtizedes eddigi magas színvonalú szakmai munkáját elismerve Pintér Sándor belügyminiszter által adományozott miniszteri tárgyjutalomban (festmény) részesült, melyet Bodnár Gáspár igazgató adott át részére Igazgatói Tanácsülés keretében.

Luidort Antal átvett festményével

Főigazgató elismerés nemzeti ünnepünk, március 15-e alkalmából

Az Országos Vízügyi Főigazgatóság 2023. március 14-én tartott ünnepséget nemzeti ünnepünk alkalmából, emlékezve az 1848-as forradalomra és szabadságharcra.

Láng István főigazgató ünnepi beszédét követően főigazgatói elismerések átadására is sor került az OVF székházában. A vízügyi ágazatban végzett kiemelkedő szakmai tevékenysége és példamutató munkája elismeréseként a Szatmári Szakaszmérnökség területi felügyelője, **Paczári András** „főigazgatói tárgyjutalom” (festmény, emléktárgy) elismerésben részesült.

Munkatársunk 46. éve szolgálja a hazai vízügyi ágazatot. Munkáját örbiztosként kezdte Vásárosnaményban, majd 1978-ban Mátészalkán a 33. sz. felügyelőségen folytatta. 1989-től vízrajzi feladatokat látott el, majd 1990-1994 között telepvezetőként dolgozott a Kocsordi betonelőregyártó telepen. 1998-tól a mai napig a Szatmári Szakaszmérnökség 33. sz. felügyelőségének terü-

Paczári András átveszi elismerését

leti felügyelője. Munkáját precizitás, lelkiismeretesség és kiemelkedő szakmaiság jellemzi.

1947-48-as árvízre emlékeztünk

Virányi Kristóf árvízvédelmi referens

A Magyar Hidrológiai Társaság Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Területi Szervezete 2022. február 22-én előadótűlés keretében az 1947-48-as rendkívüli árvíz 75. évfordulójára emlékezett, amelynek a Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság székháza adott otthont.

A rendezvényt Kató Sándor, a társaság területi szervezetének új elnöke nyitotta meg és köszöntötte a népes számban megjelenteket. Bevezetőjében kiemelte, hogy a 2001-es és az 1970-es mellett az 1947-48-as árvíz is a térség három utolsó legpusztítóbb árvize közé tartozik.

A résztvevők a rövid bevezetést követően a korabeli filmhíradó részleteiből az igazgatóság kollégái által összeállított, megdöbbentő képsorokat tartalmazó néhány perces kisfilmet tekinthettek meg.

A híradásokból készült összeállítást Dr. Szlávik Lajos, a Magyar Hidrológiai Társaság elnökének megszokott alaposágú, látványos előadása követte, melyben több hónapos kutatómunkája során összegyűjtött érdekességek színesítették az események bemutatását.

Kiemelte, hogy a Felső-Tiszán 1947-48 fordulóján végigsöpört árvíz a század addigi legnagyobb ilyen katasztrófája volt, amely csupán 2,5 évvel a második világháború után következett be. A vízgyűjtőre jelentős csapadék hullott hó formájában, ami a hirtelen érkező enyhe időjárásnak köszönhetően, nyárias záporokkal kiegészülve jelentős árhullám kialakulásához vezetett. Az akkori védvonalak rendkívüli terhelésnek voltak kitéve.

1947. december 30-án 6 órakor a Tisza bal parti töltése Tiszabökény-nél két helyen átszakadt, majd a víz 4 óra elteltével a Batár bal parti töltését átszakítva elérte hazánk területét és Tiszakóród felé húzódott. Egy nappal később, december 31-én szilveszter napján a Tisza jobb parti töltése is több helyen átszakadt, amelyeket sikerült elzárni,

Pethő Sándor nyugalmazott szakaszmérnök (középen) gyermekként személyesen érintett volt a katasztrófában

de Tivadarnál 23 órakor szinte robbanásszerűen átszakadt, ezáltal a beregi öblözet 36 települése került víz alá.

Az árvíz levonulása után a helyreállítási munkák során 100.000 m³ föld került beépítésre az akkori technológiával. Az utolsó töltésszakasz helyreállítása 1948 novemberében fejeződött be.

A katasztrófa emlékét Tivadar Község területén Balogh Géza nyíregyházi szobrászművész munkája őrzi, amit a FETIVIZIG és az MHT megyei területi szervezete a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Önkormányzat és Tivadar Község Önkormányzatával közösen állítottatott 1997-ben az 50. évforduló alkalmából.

A katasztrófának nemcsak természeti, hanem társadalmi-politikai következményei is voltak, ugyanis a vízügyi szolgálat átszervezéséhez, a vízgazdálkodási társulatok államosításához konkrét indokot és hivatkozási alapot nyújtott. Az események után az árvízvédelem a szakmai figyelem középpontjába került.

A tartalmas előadás végén, a hallgatóság a néhány idősebb tagtárs-

ban az árvízzel kapcsolatos fiatalkori átélt emlékeket is megismerhette.

Zárásként Dr. Szlávik Lajos felhívta a figyelmet a már készülő Felső-Tisza Híradó különszámra, amiben részletesen ismerteti majd az eseményeket, összefüggéseket és következményeket, amelyekből az érdeklődők az előadótűlésen csak egy részletet hallhattak.

Dr. Szlávik Lajos előadás közben

MHT hírek

Szikora Julianna MHT területi szervezet titkára

A Magyar Hidrológiai Társaság (MHT) Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Területi Szervezete vezetőségválasztó taggyűlést rendezett 2022. november 29-én, melyen megválasztották az elkövetkező 4 év vezetőségét, melyről a 2022. decemberi Felső-Tisza Híradóban tájékoztattuk az olvasókat.

Az új és újból megválasztott vezetők 2023. január 26-án vezetőségi ülést tartottak a Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság székházában. Az ülésen az előző négy évről szóló beszámoló ismertetést követően elfogadásra került. Meghatároztuk a 2023. évi munkatervet. Sajnos a bekövetkezett jelentős áremelések miatt, s mivel a Területi Szervezet költségvetése szűk, a betervezett többnapos kirándulás gazdaságosan nem megvalósítható, így elmarad. (Reméljük, hogy a következő

év már lehetőséget ad pótlására.) A megvalósult Tisza-Túr tározó megtekintése és a tározó építéséről, üzemeltetéséről szóló előadás megtartása június hónapra be van tervezve. Több előadó ülés, szokásos, évente megrendezésre kerülő gyűléseken való részt vétel is tervezett.

Meghatározásra kerültek az elkövetkező évekre vonatkozó célkitűzések, javaslatok.

- A területi szervezet működtetését a társaság Alapszabályának megfelelően végezzük, betartva a közhasznú társaságok működésére vonatkozó jogszabályokat.

- A szervezet nyilvánossági munkájának szervezése, ismertségének fokozása.

- Létszám és jogi tagok számának növelésére törekvés, folyamatos, aktív, élő kapcsolattartás.

- Széles körben való részvétel az

országos rendezvényeken (Közgyűlés, Vándorgyűlés, Ifjúsági napok, Küldöttgyűlés)

- A megyében történő vízgazdálkodási célú fejlesztések széleskörű megismertetése az előkészítés, megvalósítás és az üzemelés szakaszaiban.

2023. február 22-én „Megemlékezés az 1947-es rendkívüli árvíz 75. évfordulóján” címmel előadó ülés zajlott az igazgatóság központi székházában nagy számú részvétellel, mellyel részletesen egy külön írás foglalkozik. Az ülés végén Kató Sándor, az MHT helyi Területi Szervezetének elnöke meginvitálta a jelenlévőket a következő rendezvényre, a Víz világnapi ünnepségre, mely a Vármegyei Önkormányzat patinás termébe 2023. március 23-ra van tervezve.

Szakszervezeti hírek

Sárosi Adrienn alelnök

A társadalom, így a vízügyi ágazatban dolgozók egésze megsínylette az infláció és az energiaárak növekedésével járó negatív hatásokat. Ebből adódóan a 2023-as év első negyedéve várakozással telinek bizonyult. Vártunk valamilyen pozitív előrelépést a béreink tekintetében. A minimálbér és a garantált bérminimum 2023-as évi átlagban vett 15%-os emelkedésével jogosan vártuk, hogy ez a tendencia ne pusztán a FETIVIZIG állományának 40%-át érintse, hanem valamennyi bérkategóriában és sávban érzékelhető legyen. Az Országos Vízügyi Főigazgatóság (továbbiakban: OVF) januári KÖVIOSZ ülésén adott tájékoztatása alapján többféle vizsgálatot végeztek a bérek vonatkozásában, elsősorban a bérek összecsúszása okán. Megállapították, hogy a teljes vízügyes állomány te-

ketében 1579 főt, tehát a dolgozók egyharmadát érinti a béremelés. Annak érdekében, hogy az emelés a teljes állományra kiterjedjen, 2023. január 01. napjával az OVF kezdeményezett egy 15%-os emelést az A-E kategóriákban. Erre a kezdeményezésre érdemi válasz a következő negyedévben várható. Az azonban jól látható, hogy a béremelés problémáján érdemben csak egy átfogó béremelési konstrukció tudna segíteni.

Az OVF az idei évben más metódust tervez alkalmazni a cafetéria néven ismert béren kívüli juttatás kifizetésében. Elképzelésük szerint az igazgatóság május végéig minden arra jogosult dolgozó részére bruttó 30.000 Ft-ot fizet SZÉP kártyára, ezen felül az igazgatóságok differenciálva adhatnak egyéb béren kívüli juttatást. A KÖVIOSZ kérésére a szakszervezet - a szakszerve-

zeti bizottságok elnökei közbenjárásával - egy soron kívüli felmérést végzett a dolgozók körében arra vonatkozóan, hogy hogyan vélekednek a változtatásról. A FETIVIZIG állományának jelentős része elfogadhatatlannak tartja az összeg csökkentését és a differenciálást ezen a juttatási forma kapcsán. A felmérés eredménye továbbításra került a KÖVIOSZ részére, az egységes, ágazati szintű állásfoglalás közzététele céljából. A KÖVIOSZ célja, hogy mentesítve ezzel az igazgatóságokat is, a központi költségvetésből biztosított forrásból egységesen kapják meg a dolgozók SZEP kártyáikra az erre a félévre vonatkozó bruttó 100.000 Ft-ot.

A tavalyi évben megalakult az a munkacsoport, melynek legfőbb célja a vízügyi ágazat személyi állományát érintő legfontosabb szakmai

és anyagi kérdések jogi szempontú rendezése, a hosszútávú megoldás érdekében pedig egy törvényjavaslat elkészítése. Tekintettel arra, hogy az ágazatban felmerülő problémák jelentős része végső soron csak jogszabályváltozással lenne megoldható, a KÖVIOSZ tagsága kérte, hogy a soron következő ülésen számoljon be eddigi eredményeiről a munkacsoport, mely néhány hónapja már megkezdte munkáját.

Az első negyedév feladatai között szerepel még az idei évi Elnökségi ülés, illetve az évi első Küldöttgyűlés összehívásának előkészítése, tekintettel arra, hogy ebben az évben is meg kell tervezni a szakszervezet tevékenységének főbb irányvonalait, terveit. Emellett a jogszabályi kötelezettségekből eredő beszámoló, jelentések megvitatása, elfogadása, valamint benyújtása szintén előttünk álló feladat.

A szakszervezet az első negyedévben 3 alkalommal, alkalmanként 20.000 Ft értékben adott segítyt az azt kérelmezőknek. Emellett nőnap alkalmából az idei évben is köszöntöttük hölgy tagjainkat egy kis aprósággal. Bízunk benne, hogy az általunk összeállított ajándékcsoomag megédesítette valamennyiük napját. A fentiekén túl készülünk a Húsvétra, valamint egy kirándulásra is, melynek részletei még tervezés alatt állnak.

Vizeink és Halaink

- Szenvedélyük a víz -

Szamos Ferenc osztályvezető

Híánypótló albumszerű könyv jelent meg február elején a Nemzeti Értékek Könyvkiadó gondozásában Ferenc Rezső újságíró, a kiadó főszerkesztő-helyettese, számos könyv szerzőjének szerkesztésében *Vizeink és Halaink* címmel.

A vízügyi szakmát és annak érintettjeit teljesség igénye nélkül mintegy 320 oldalon bemutató fontos kiadvány a Viziterv Environ Kft. és a Szegedi Hagyományörző és Városvédő Egyesület támogatásával jött létre. A mű a Nemzeti értékek könyvsorozat összeállításának céljával alakult, melynek egyik elemeként olvashatjuk.

A könyv átlapozgatása után az olvasó alapvetően három nagy egységgel találkozhat. Első részben bemutatkoznak a vízügyi ágazat szervezetei: Országos Vízügyi Főigazgatóság, 12 területi vízügyi igazgatóság, Duna Múzeum, Környezetvédelmi és Vízügyi Levéltár. Az intézmények általános bemutatásán túl 14 oldalon képekkel illusztrált portré riportokat olvashatunk a víz és környezetvédelem iránt elkötelezett első számú vezetőikkel, melyek egységes kérdés-sor alapján történtek. A bemutató

anyagok továbbá egyenként tartalmaznak adatlapot, monumentális és múzeális értékű műtárgyszemlét, izgalmas vízügyi történetek leírását, arcképcsarnokot. Ahány igazgatóság, annyi történet elevenedik meg az oldalakon.

A második blokkban a vízhez és környezetéhez kapcsolódó változatos leírások (vízi kaleidoszkóp) található néhány vízi város, jelentősebb vízepítési vállalkozások, tavak, vizes élőhelyek, stb. megjelenésével. Az olvasó a kiadvány végén olyan

fejezethez érkezik, amely a vízi élőlényekkel és élőhelyeivel foglalkozik. Egy lényegre törő halfejezettel találkozhatunk, amiben a Duna, Tisza, Tisza-tó halait és vándorlásait mutatják be szakértők segítségével közel 30 oldalon.

A közérthető nyelvezetű könyv nemcsak a benne szereplőknek és tágabb környezetüknek szól, hanem a világon bármely magyar laikus embernek. Hasznosan forgathatják a vízügyi szakma iránt érdeklődő közép és felsőfokú oktatási intézmények hallgatói is.

Az alkotás olyan sokszínű és mondhatni izgalmas, amilyen a vízügyi tevékenység. A könyvet végig olvasva egyértelműen kiderül, hogy a világháló, az okos eszközök világában is szükség van Ferenc Rezső széles sprektumú kötetére, melynek nyomdai illata, tapintása, fényes papírja elmélyülésre készíti az egyes írásokat tallózókat. Biztos vagyok benne, hogy hosszú távon meghatározó olvasmány lesz ebben a műfajban, és nem csak a vízügyi szakemberek körében.

Az első 10 év...

Radványi Ildikó elnök

Nyugdíjas búcsúztatómon megígértem, hogy nem szakadunk el végleg egymástól, megőrizzük a hosszú évek során kialakult jó emberi kapcsolatokat. 2012. őszén páran megkezdtük a szervezkedést, Elekné Erzsike hathatós segítségével közel 300 levélben kerestük meg az ismert helyen élő nyugdíjasokat. Első körben 57-en küldtek vissza szándéknyilatkozatot, így a 2013. január 8-án megtartott taggyűlésünkön a résztvevő 44 fő alapító taggal megalakult a Felső-Tisza Vízügyi Nyugdíjas Klub Egyesület, Nyíregyházi székhellyel. Ezt követően gyorsan gyarapodtunk, hozzátartozók is csatlakoztak, ma már 61 rendes tagunk, - ebből már csak 27-en voltak alapítók is - 24 támogató tagunk és 7 tiszteletbeli tagunk van. Ekkor elkezdődött egy közel 2 éves harc a bürokráciával az egyesületet hivatalossá tevő bírósági bejegyzésért. A folyamatról csak annyit, hogy volt, amikor hiánypótlásként 36 pontos hibajegyzékre kellett reagálni, amikor ezt teljesítettük, újabb 41-et írtak elő! De végül 2014. november 25-én végre jogerős végzésünk lett! Egyesületünket 5 évre választott, 5 fős vezetőség élén az elnök irányítja, az egyesület titkárának hathatós segítségével. A jogszabályok változása miatt 2016-ban az Alapszabályunkat, és ezzel együtt a bejegyzést módosítani kellett, de ezzel már nem volt problémánk, csak azóta taggyűlés helyett közgyűlést tartunk.

A hivatalos forma hiánya nem akadályozta a lelkes tevékenységet, már első évben rendeztünk farsangot, bevezettük az egynapos megyei szakmai tanulmányutak rendszerét, ahol minden évben meglátogatunk egy-egy szakaszmérnökséget, hogy megismerhessük egykori munkaterületünk újdonságait, és újra találkozhatunk a helyi emberekkel. Abban az időben ez még azért is hasznos volt, mert akkor többen tagjai voltunk az igazgatóság védelmi szervezetének. Tartottunk szakmai előadásokat nemzetközi vízes és környezetvédelmi kérdésekről (pl: Szentpétervár árvízvédelmi rendszere, Izraeli környezetszennyezés), bevezettük, hogy a beutazások utáni időszakban kapjunk egy tájékoztatást az igazgatóság aktuális eseményeiről. Akkor kezdődtek a széles spektrumú ismeretterjesztő előadások is, melyeken az idős embernek hasznos egészségügyi ismeretekkel, időskori

személyiség-fejlesztési javaslatokkal, az afrikai emberek végtelen szegénységének megismerésén át, az úti-élményekig tágíthatjuk ismereteinket. A múzeumlátogatás, színházi főpróbák megtekintése is rendszeres lett, voltunk a szegedi szabadtéri előadásokon, a Tokaji káptalanban, és budapesti színházban is. Kihasnálva, hogy ingyen vonatozhatunk, 1 napos budapesti programokat is szerveztünk, voltunk a Parlamentben, a Budai várban, és különleges élmény volt a Ferihegyi repülőgép múzeum is. Szerveztünk külföldi kirándulásokat, tanulmányutakat, kezdetben 1, később már 3 napos utakat is. Voltunk Kassán, Nagyváradon, majd Kárpátalján, Erdélyben, kihasnálva a Rákóczi Szövetség autóbusszos támogatását. A vírus miatti többszöri halasztás után tavaly sikerült a szlovákiai út is, de a határokon belül is sok helyet bejártunk már: Tata, Komárom, Pannonhalma, Herend, Zirc, Kisköre, Hortobágyi darules, Mátra, Bükk és a Zemplén, mint visszatérő hely. Legutóbbi és legemlékezetesebb az elmúlt évi 3 napos Balaton körüli tanulmányút volt, melyet a VIZITERV ENVIRON Kft. támogatásának köszönhetünk. Erre az évre egy belföldi és egy lengyel 3 napos, valamint 4 db egy napos utat tervezünk.

Amerre járunk, felvesszük a kapcsolatot a társ vízügyes nyugdíjas klubokkal, így kötöttünk együttműködési megállapodást a Fehérváriakkal és a Gyulaiakkal. Remélhetőleg előbb-utóbb ők is ellátogatnak a mi vidékünkre! Nincs ugyan hivatalos forma, de alkalomadtán részt veszünk az Országos Vízitársulatok Vezetői Klubjának programjaiban. Már a kezdetekben papírra vetettük az igazgatósággal a kölcsönös támogatás feltételeit, melyben mi szakmai tapasztalatainkat ajánlottuk, cserébe pedig helyet kaptunk rendezvényeinkhez, erkölcsi és némi dologi támogatást a lehetőségekhez mérten.

2016. óta intenzív sportélet is folyik. A „kemény mag” csütörtök délutánonként találkozik a központi székház Széchenyi utcai ebédlőjében pingpong és ulti edzésre. Az asztalitenisz már olyan jól megy, hogy az aktív dolgozókkal is megvívunk, és meglehetősen kiegyenlített a küzdelem! A nyugdíjas csapatsport eredményeinket bizonyítja, hogy a városi és megyei sportnapokon csapataink általában a 2-6. hely

között végeznek!

Bár a járvány alatt nem lehettek özszejöveteleink, de az elmaradhatatlan év végi, ünnepre hangoló decemberi rendezvényt akkor is megtartottuk: először Mikuláscsomagok kisebb csoportokban, szabadtéren való szétosztásával, következő évben pedig egy forralt borral kísért Mc Donalds-os menü szabadtéri elfogyasztásával helyettesítve. A járvány sem akadályozta meg, hogy törődjünk egymással, kis csoportokban sétákat szerveztünk, felosztottuk a tagságot és rendszeres telefonkapcsolatot tartottunk. Ekkor indult a messenger fiókunk is, ami azóta az emaillel egyenrangú, közkedvelt információáramlási forma lett. Facebook fiókunkban és honlapunkon is közzé tesszük történeinket.

Gazdálkodni a tagdíjakból, tagi támogatásokból, civil szervezetünknek felajánlott adó 1%-okból, valamint az esetleges pályázati pénzekből tudunk, minden lehetőséget megpróbálva. Nyíregyháza Város Civil Alapjából, valamint Szociális és Egészségügyi Alapjából minden évben sikerült nyerni pár tízezret, de az országos meghirdetésű Civil Alap már nem sikerült, ahogy a Greenlight támogatások se. A Nemzeti Együttműködési Alap működési, szakmai és normatív pályázataival is minden kiírásra próbálkoztunk. Pályázatainkat egyszer sem utasították el, de csak 2017-ben nyertünk 390 ezret.

10 éve azt a célt tűztük ki, hogy adjunk egy jogi személyiségű szervezet keretében lehetőséget azoknak a nyugdíjasoknak, akik valamikor a FETIVIZIG munkatársai voltak, és szeretnék ezt a „köteléket” továbbra is megőrizni, tovább ápolni, érdekes szakmai, ismeretterjesztő és szabadidős programok szervezésével, továbbá, hogy a bennünk felhalmozódott szakmai és emberi tapasztalatokat legyen hol továbbadni az utánunk következőknek. Azzal, hogy van egy kör, ahova érdemes járni, olyan plusz lehetőséget adunk mentális egészségünk megőrzéséhez, mellyel kitolódik a hanyatlás időszaka.

Végezetül idézem egyik klubtársunk megjegyzését, miért kell, miért jó ez a klub? „Kikapcsolódás az itthoni monoton voltomból. Szeretek veletek lenni!”

**Az elő- és hátlapon megjelenő fotókat készítette:
Ambrusz László**

**Szerkesztő bizottság tagjai: Kató Sándor, Ambrusz László, Szamos Ferenc
Tervezés, nyomdai kivitelezés: Fülöp Zoltán**

**Felelős kiadó: Bodnár Gáspár igazgató • Minden jog fenntartva
Copyright © 2023 FETIVIZIG • www.fetivizig.hu**